

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
MUZIKOS PEDAGOGIKOS IR TEORIJOS KATEDRA**

**ELINGA NAUJIKAITĖ
MUZIKOS PEDAGOGIKOS STUDIJŲ PROGRAMOS STUDENTĖ**

**E.VELIČKOS IR V.KRAKAUSKAITĖS MUZIKOS
VADOVĖLIŲ LYGINAMOJI ANALIZĖ**

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**DARBO VADOVAS:
DOC. V.J. LYGUTAS**

ŠIAULIAI, 2006

TURINYS

ĮVADAS	3
1. BENDROJO LAVINIMO VADOVĖLIUI KELIAMİ REIKALAVIMAI..	6
2. MUZİKOS VADOVĖLIŲ İSTORINĖS RAIDOS BRUOŲAI.....	11
2.1. Pirmųjų vadovėlių apžvalga	11
2.2. Dabartinių pradinių klasių muzikos vadovėlių apžvalga	12
3. MUZIKINĖS VEİKLOS I - IV KLASĖJE CHARAKTERISTIKA.....	15
4. PRADINIŲ KLASIŲ MUZİKOS VADOVĖLIŲ LYGINAMOJI	
ANALIZĖ	22
4.1. Pirmą klasę	25
4.2. Antrą klasę	32
4.3. Trečią klasę	41
4.4. Ketvirtą klasę	49
5. MOKYTOJŲ POŲIŪRIO Į E.VELIČKOS IR V.KRAKAUSKAITĖS	
MUZİKOS VADOVĖLIUS TYRIMAS	57
İŠVADOS.....	71
LİTERATŪRA	72
PRIEDAI	74

SUMMARY

Music – one of universal lessons, because includes rational, emotional, logic and intuition. Music subject elementary education main goals: nurture kids musicality, form creativity and emotional personality.

Of course musical education in elementary school is not possible without appropriate music course book. Music course book matter forms main music culture, forms aesthetic taste, harmony sense, induces art creativity and expression. Together gives knowledge about own and worlds nations music culture, forms skills to understand and value artwork. Course books show the world, teaches how to know it better and be in it. In elementary classes music educators has opportunity to work with course books released by E. Velicka and V.Krakauskaite.

Most important course book mission – to grow a child. In democratic society there can't be one "right" course book, one "right" author and etc. Very often we hear different responses about that course book.

But is course books material helping children to collect experience, to develop thinking, creativity, to form skills, abilities, knowledge required in his life? How and how much is represented educational material in different authors course books? This work topic – E. Velicka and V. Krakauskaite music course books comparative analysis.

Research object – E. Velicka and V.Krakauskaite music course books.

Research goal – to compare in quantitative viewpoint E. Velicka and V. Krakauskaite in music course books stated educational material.

Tasks:

1. To except requirements from elementary school course book.
2. To review music course book historical development traits.
3. To summarize musical activities in I-IV grades characteristics.
4. To prepare research instrument in Rokiskis city for working educators at elementary schools.

The work includes with 5 parts. In first part are excluded requirements for general education course book. Second – is reviewed first music course books, present elementary classes course books. Third part is summarized characteristics of musical activities in elementary classes. Fourth part is given V. Krakauskaite and E. Velicka music course books comparative analysis. Fifth part mirrors teacher's viewpoint to course books written by hereinbefore authors.

IVADAS

Be muzikinio ugdymo neįmanomas pilnavertis vaiko protinis vystymasis. Ugdydami vaiko jautrumą muzikai, mes tauriname jų mintis ir siekius.

V. Suchomlinskis

Muzikinis ugdymas yra būtina asmenybės harmoningo bei visapusiško ugdymo dalis. Jo tikslas – skatinti kūrybišką, aktyvią ir emocingą, estetinei ir kultūrinei patirčiai atvirą, prasmingai savo kūrybines išgales tenkinti gebančią asmenybę, teikti kiekvienam žmogui būtiną muzikinį išprusimą ir raštingumą. Tai turi būti kompleksinis, duodantis galimybes panaudoti įvairias muzikines veiksenas (dainavimą, grojimą, kūrybą, klausimą, skaitymą ir rašymą, muzikos kultūros pažinimą ir kūrinių interpretavimą), subalansuotas, nuoseklus, taikantis kryptingus metodus ugdymas. (Bendrojo lavinimo mokyklų bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. Muzika, 1997).

Suprantama, jog muzikinis ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje neįmanomas be kryptingai parengtų muzikos vadovėlių. Juose išdėstyta medžiaga suteikia žinių apie pasaulio bei savosios tautos meninę kultūrą, ugdo gebėjimą suvokti ir vertinti meninę kūrybą, meno kūrinius. Vadovėlių turinį sudaro liaudies muzika, akademinė muzika, religinė muzika, pramoginė muzika, taip pat žinios apie muzikos raštą, kai kurios teorinės sąvokos. Mokymo turinyje numatyti kūriniai skirti klausymuisi bei mokinių atlikimui muzikos instrumentais, dainavimui. Muzikinio ugdymo turinys sudaro sąlygas pasireikšti įvairiai mokinių veiklai.

Muzikos dalyko pradinio ugdymo pagrindiniai uždaviniai: puoselėti vaiko muzikalumą, ugdyti kūrybišką ir emocingą, norinčią ir gebančią prasmingai dalyvauti muzikinėje veikloje asmenybę.

Vaikas turi įgimtą poreikį muzikai, ir pasak A.Piličiausko, muzikos mokytojo uždavinys – išsaugoti tą poreikį.

Pradinės mokyklos laikotarpis itin palankus vaiko muzikinių gabumų lavėjimui ir plėtotei: žmogaus muzikiniai gabumai lavėja iki 9-10 metų, vėliau jie tampa stabilūs ir tokie išlieka visą likusį gyvenimą. Pradinėje mokykloje išlavinti muzikiniai gabumai vėliau nulemia vyresnio amžiaus vaikų muzikinių pasiekimų lygį. Vaikų muzikiniai gabumai lavėja pasitelkiant įvairias

muzikinės veiklos sritis: dainavimą ir grojimą, kūrybą ir žaidimus, ritmavimą ir solfedžiavimą, muzikos klausymą ir jos nagrinėjimą bei vertinimą.

Z.Rinkevičius jaunesnįjį mokyklinį amžių vadina “auksiniu” (sensitivityuoju), nes sėkmingiausiai galima ugdyti dainavimo gebėjimus, intonacinę klausą, muzikalumą ir muzikos suvokimą bei muzikinį mąstymą.

Ne vienas vaikas negimsta be intelekto, kaip ir ne vienas vaikas negimsta be mažiausių muzikinių gabumų. Amerikiečių muziko ir pedagogo E.Gordono teigimu, kuo anksčiau vaikas patenka į turtingą muzikinę aplinką, tuo greičiau jo muzikiniai gabumai pradeda tobulėti. Vaikui augant, aplinkos poveikis mažėja ir apie devintuosius metus aplinka vaiko muzikiniams gabumams nebeturi tokio stipraus poveikio. Iki devynerių metų vaiko muzikiniai gabumai yra prigimties ir aplinkos veiksnių rezultatas, juos E.Gordonas pavadino lavinamaisiais muzikiniais gabumais, po devynerių metų – stabiliaisiais muzikiniais gabumais.

Pradinukui muzikos pasaulyje labiau svarbus emocinis pradas, negu teorinės žinios. Pamokoje jausdamasis gerai, laisvai jis nejučiom pradės domėtis ta sritimi pats. Vaikui visai nerūpi priemonės ar būdai išgauti muziką. Jam svarbiausia, kad būtų gražu. Jei mokiniui patinka, jis ima domėtis kaip tai daroma ar atliekama.

Taigi, muzika – viena universaliausių pamokų, nes apima tiek racionalią, tiek emocinę veiklą, tiek logiką, tiek intenciją. Jei vaikas skaito natas, atitinkama eilės tvarka dėlioja ritmines korteles, žaidžia loginius žaidimus – lavėja jo asmenybės racionalioji dalis. Jei klausydamas muzikos jis piešia, išreiškia muziką judesiais, improvizuoja – plečiasi jo emocinė patirtis. Muzikuodamas vaikas reiškiasi kaip aktyvus muzikos kūrėjas ar bent jos perteikėjas. (Velička, 1995).

Temos aktualumas ir problema. Vienas iš muzikos pamokose naudojamų priemonių – muzikos vadovėlis.

Muzikos vadovėlių turinys ugdo bendrą muzikinę kultūrą, formuoja estetinį skonį, harmonijos pojūtį, skatina meninę išraišką bei kūrybiškumą. Kartu suteikia žinių apie savosios bei pasaulio tautų muzikos kultūrą, ugdo sugebėjimus suvokti ir vertinti meno kūrinius. Pradinėse klasėse muzikos mokytojai turi galimybę dirbti pagal E.Veličkos ir V.Krakauskaitės parengtus muzikos vadovėlius.

Svarbiausia vadovėlio misija – auginti vaiką. Vadovėliai rodo pasaulį, moko pažinti jį ir būti jame. Vadovėlius metaforiškai galima būtų pavadinti vaikus vedančiais keliais, o jų sudarytojus – kelių tiesėjais. Bet kad vaikai būtų tais keliais eiti, reikia nukreipiančio, globojančio mokytojo. Mokytojo, kuris pasirūpintų, kad vaikai iš vadovėlių paimtų kiek galima daugiau to, kas vertinga juose sudėta.

Tačiau ar vadovėlio medžiaga padeda vaikams kaupti patirtį, ugdo mąstymą, kūrybiškumą, formuoja gyvenime būtinus įgūdžius, gebėjimus, mokėjimus? Kaip ir kiek pateikiama mokomosios medžiagos atskirų autorių vadovėliuose? Todėl šio darbo tema – E.Veličkos ir V.Krakauskaitės muzikos vadovėlių lyginamoji analizė.

Tyrimo objektas - E.Veličkos ir V.Krakauskaitės muzikos vadovėliai.

Tyrimo tikslas – kiekybiniu požiūriu palyginti E.Veličkos ir V.Krakauskaitės muzikos vadovėliuose išdėstytą mokomąją medžiagą.

Uždaviniai:

1. Išskirti reikalavimus bendrojo lavinimo mokyklos vadovėliui.
2. Apžvelgti muzikos vadovėlių istorinės raidos bruožus.
3. Apibendrinti muzikinės veiklos I-IV klasėje charakteristiką.
4. Parengti tyrimo instrumentą Rokiškio ir Kupiškio miestuose dirbantiems pradinių klasių muzikos mokytojams.

Tyrimo metodai: lyginimo, anketinė apklausa, pokalbis.

Tyrimo bazė: Rokiškio miesto pradinė mokykla, Senamiesčio pradinė mokykla, Romuvos gimnazija, d./m. “Varpelis”, Kupiškio miesto Kupos pradinė mokykla, P.Matulionio vidurinė mokykla, Kupiškio raj. Skapiškio pradinė mokykla.

1. BENDROJO LAVINIMO VADOVĖLIUI KELIAM REIKALAVIMAI

Vadovėlis yra mokymo priemonė, skirta mokymo procesui. Jame suprantamai ir sistemingai, pagal didaktikos principus, dėstomi kurios nors mokslo ar praktinės veiklos srities žinių pagrindai. 17a. čekų pedagogas J.A.Komenskis pirmasis nusakė vadovėlio paskirtį – *būti masine mokymo priemone* ir pats parašė pirmąjį iliustruotą vadovėlį lotynų kalba - ”Juntamųjų daiktų pasaulis paveikslais” (1658m.).

Vadovėliai sudaromi vadovaujantis tam tikrais specifiniais principais:

- ugdytinio kaip absoliučios vertybės integravimas į savąją kultūrą;
- atsižvelgimas į auklėtinio amžių, jo pažinimo ir mąstymo ypatumus, mokymosi specifiką;
- informacijos integravimo ir diferencijavimo vientisumas.

Vadovėlis, kaip mokymo priemonė turi atlikti informacijos teikimo, transformavimo, sisteminimo, įtvirtinimo bei auklėjamąją funkcijas.

Vadovėlis turėtų būti:

- **aiškus, suprantamas,**
- **gausiai iliustruotas,**
- **patrauklus mokiniam ir mokytojui.**

Vadovėlyje pateikiama:

- **tik reikalinga konkreti informacija,**
- **įdomūs tekstai ir užduotys.**

Turėtų būti vadovėlio komplektas.

Vadovėlis yra mokymosi knygų komplektas, kurį sudaro mokinio knygos – pats vadovėlis ir pratybų sąsiuviniai – mokytojo knyga, garso arba vaizdo įrašai ir kt. Iš vadovėlio mokomasi ir mokoma, jis padeda įgyti žinių, įgūdžių, mokėjimų ir visa tai įtvirtina. Mokymas ir ugdymas be vadovėlio neįsivaizduojamas. Vadovėliai gali būti skirti ir kūrybingesniai, ir ne tokiam kūrybingam mokytojui, iš jų gali mokytis visi, gali ir tam tikros grupės – silpniau besimokantys, geriau besimokantys ir kt.

Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos *Bendrosiose programose* akcentuojama, kad „kuriant turinį, pasitelkiami įvairaus pobūdžio turinio šaltiniai. Interpretacinė ugdymo tendencija pabrėžia ne tik formaliųjų (vadovėlių, mokymo priemonių), bet ir neformaliųjų šaltinių svarbą“ (psl.37). Vadinasi, ir vadovėlis, kaip vienas iš formaliųjų šaltinių, tėra tik mokomoji priemonė, tik pedagoginis instrumentas, kuris tegali būti veiksmingas tik mąstančio, kūrybiško mokytojo rankose.

Kaip teigia ŠPD Vadovėlių centro direktorius E.Bakonis, „demokratinėje, laisvos rinkos visuomenėje iš principo negali būti vieno „teisingo“ vadovėlio, vieno „teisingo“ autoriaus ir pan. Vadovėlius naudoja labai skirtingų interesų, skirtingų tikslų siekiantys žmonės. Todėl dažnai girdime labai skirtingus atsiliepimus apie tą patį vadovėlį“.

LR Švietimo ir mokslo ministerija kelia tokius reikalavimus vadovėliams:

DALYKINIAI KRITERIJAI

- 1.1. Ar vadovėlio medžiagoje nėra dalykinių klaidų?
- 1.2. Ar pristatomos tik šiuolaikinių mokslo lygį atitinkančios sąvokos, teorijos, interpretacijos?
- 1.3. Ar pristatomos sąvokos, dėsniai, teorijos apibūdinamos pakankamai aiškiai?
- 1.4. Ar pristatomos medžiagos atranka yra pagrįsta?
- 1.5. Ar tolerantiškai vertinamos lytys, amžiaus grupės, mažumos, kitos valstybės, tautos, rasės?

PEDAGOGINIAI KRITERIJAI

- 2.1. Ar vadovėlis atitinka Bendrąsias programas?
- 2.2. Ar vadovėlis atitinka Išsilavinimo standartus?
- 2.3. Ar vadovėlio medžiagos apimtis atitinka amžiaus ypatumus?
- 2.4. Ar vadovėlyje sudaryta galimybė diferencijuoti mokymą(si)?
- 2.5. Ar vadovėlio metodinė sistema tinkama įvairiems mokymosi stiliams?
- 2.6. Ar vadovėlyje numatytos ir paaiškintos savarankiško darbo su juo galimybės?
- 2.7. Ar vadovėlis ugdo moksleivių kūrybines galias?
- 2.8. Ar pateikta vaizdinė medžiaga pasižymi įvairove?

PSICHOLOGINIAI KRITERIJAI

- 3.1. Ar vadovėlio kalbos stilius, sudėtingumas atitinka šio amžiaus grupės ypatumus?
- 3.2. Ar pateikta medžiaga orientuota į moksleivių gyvenimo patirtį ir kontekstą?
- 3.3. Ar tinkamai ir visapusiškai panaudojama vaizdinė medžiaga?
- 3.4. Ar vadovėlis dera su kitais tos srities, klasių, amžiaus grupių vadovėliais?

Vadovėlis pirmiausia skiriamas mokiniui. Jame turi būti:

1. Pateikiamos tam tikros naudojimosi taisyklės, patarimai. Jie turi būti formuluojami specialiame autoriaus (-ių) įvade, kuris aiškina šio vadovėlio koncepciją, atskirų jo struktūros elementų paskirtį, žymėjimą, siūlo racionalaus mokymo(si), naudojant šį vadovėlį, būdus.

2. Pateikiamos aiškios vadovėlio informacinės priemonės. Šiuolaikiniam vadovėliui privalomi orientavimosi elementai yra: turinys, rodyklės, terminų žodynai, informacijos šaltinių ir literatūros sąrašai.

3. Tikslingai derinamos skirtingos mokymo(si) strategijos, veiklos. Vadovėlyje turi būti pateikiamos užduočių, pratimų sistemos, padedančios įgyvendinti mokymo(si) tikslus.

4. Pateikiami savo pažangos ir pasiekimų į(si)vertinimo būdai. Šis reikalavimas numato pateikti vadovėlyje tipinių užduočių teisingo atlikimo pavyzdžius, užduoties atlikimo įvertinimo kriterijus bei pagal galimybes užduočių sprendimo atsakymus.

Vadovėlis atlieka daugelį funkcijų. Jų svarba ir eiliškumas priklauso nuo vadovėlio vartotojo, dalyko (ugdymo srities) ypatybių. Mokinio atžvilgiu pagrindinės vadovėlio funkcijos yra šios:

1. Padėti kurti mokinio vertybinių nuostatų sistemą. Mokykloje naudojamas vadovėlis turi padėti mokiniui susiformuoti Lietuvos piliečiui patikimus gyvenimo orientyrus, padedančius saugoti, stiprinti savo pilietinį, kultūrinį ir tautinį tapatumą;

2. Plėtoti mokinio bendruosius bei dalykinius gebėjimus. Visoms ugdymo sritims ir visiems dalykams skirti vadovėliai turi plėtoti bendruosius asmens gebėjimus (socialinius, komunikacinius, pažintinius, veiklos ir kt.) bei specifinius to dalyko (ugdymo srities) dalykinius gebėjimus;

3. Padėti organizuoti mokymą(si), ugdymą(si), be to, turi skatinti savarankišką – individualų ar grupinį – mokymąsi. Atsižvelgiant į mokinių amžių, gebėjimus bei specialiuosius ugdymosi poreikius, dalyko (ugdymo srities) ypatybes, naudojama tinkamai apgalvota vadovėlio medžiagos sistema, siūlanti mokymosi strategijas ir būdus, pritaikytus įvairiems mokymosi stiliams;

4. Teikti būtiną mokymuisi informaciją, medžiagą. Vadovėlyje įvairiais būdais pateikiama specialiai mokymuisi atrinkta, susisteminta, pritaikyta medžiaga, kuri užtikrina būtinos žinių bazės sukūrimą, integruoja įvairių sričių žinias, kreipia į platesnės informacijos šaltinius.

Vadovėlis nuo kitų mokymo priemonių bei leidinių skiriasi formaliais požymiais:

1. skirtas konkrečiai(ioms) klasei(ėms), amžiaus grupei, mokymosi metams;
2. skirtas konkrečiam dalykui, dalyko daliai;
3. konkretizuoja bendrąsias programas;
4. savo užduočių sistema, siūlomomis mokymo(si) strategijomis padeda siekti išsilavinimo standartų;
5. patvirtintas tinkamu naudoti ugdymo procese.

Rengiant bei vertinant vadovėlius turi būti atsižvelgiama į tai, kaip laikomasi pagrindinių vadovėlio metodinių principų:

integralumo – konkretaus vadovėlio medžiaga derinama su to paties dalyko, ugdymo srities, kitų klasių, amžiaus grupių (vertikali integracija) vadovėliais ir, kiek tai įmanoma ir prasminga, su tos pačios klasės, amžiaus grupės kitų dalykų (horizontali integracija) vadovėliais;

sistemingumo – vadovėlis sudaromas remiantis pasirinktais aiškiais didaktiniais principais, turi aiškią loginę sistemą, pateikiama medžiaga ir siūlomi metodai remiasi mokinių anksčiau įgyta patirtimi bei žiniomis;

kontekstualumo – vadovėlyje atsižvelgiama į daugialypį jo naudojimo kontekstą: asmeninį – medžiaga aktuali tada, kai ji susijusi su mokinio patirtimi ir interesais, jo aplinka, jau pažįstamais reiškiniiais; sociokultūrinį – medžiaga aktuali tada, kai mokinys įvesdinamas į savo tautos ir valstybės, o kartu ir į civilizacijų, kultūrų kontekstą, atskleidžiant vertybinius jų pagrindus;

prasmingumo – medžiaga pateikiama taip, kad jos prasmingumą mokinys jaustų dabar ir čia, o ne neapibrėžtoje ateityje. Įgyvendinant šį principą svarbu probleminis medžiagos pateikimas, realių gyvenimo situacijų, skatinančių mokinius kūrybiškai mąstyti, sudarymas;

prieinamumo – atsižvelgiama į mokinių amžių, ankstesnį pasirengimą, mokymosi stilių, specialiuosius ugdymosi poreikius.

aiškumo – vadovėlio žodinis tekstas yra aiškus, tikslus, glaustas, logiškas, atitinka taisyklingos kalbos reikalavimus ir pagrindinius terminologijos principus;

vaizdumo – vadovėlio tekstas yra visa informaciją teikianti medžiaga: žodinė ir vaizdinė. Vadovėlyje tikslingai derinamos žodinė ir vaizdinė (paveikslėliai, reprodukcijos, nuotraukos, lentelės, žemėlapiai ir t.t.) informacija. Žodinis tekstas vaizdu pratęsiamas ir plėtojamas. Kartais, atsižvelgiant į mokinių amžių ar vadovėlio paskirtį, iliustracija gali būti pagrindinis informacijos šaltinis;

lygių galimybių – vadovėlyje siekiama nešališkumo asmens lyties, amžiaus, specialiųjų poreikių (negalios), socialinės padėties, rasės ar etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų atžvilgiu.

Renkantis vadovėlį reikia įvertinti vadovėlių ir mokymo programų tikslus, mokinių amžių, vadovėlio lygį, turinį, temas, kalbinių ir bendrųjų gebėjimų plėtotę, metodinę kryptį, komplekto sudėtį, vadovėlio kainą, leidybos metus ir pan.

Tikslai. Ar sutampa vadovėlio apibūdinti mokymo tikslai su Bendrųjų ir individualiųjų programų keliamais tikslais?

Mokinių amžius, vadovėlio lygis. Ar vadovėlis atitinka mokinių amžių ir jų kalbos pasiekimų lygį?

Turinys, temos. Ar vadovėlio medžiaga autentiška, įdomi, atitinkanti mokinių interesus?

Gebėjimų plėtotė. Ar klausymo įrašai kokybiški?

Ar skaitymo tekstų pakankamai, ar jie įdomūs mokiniams, ar įvairūs tekstų žanrai, ar nuosekliai pateiktos užduotys, ar yra užduočių prieš skaitant, skaitant ir paskaičius?

Ar ugdomi mokymosi mokytis gebėjimai, kultūriniai, strategijų taikymo gebėjimai, ar yra žinių apie pasaulį, kitokias kultūras ir pan.?

Metodika. Ar vadovėlio siūloma metodika atitinka mokytojo požiūrį ir mokinių poreikius?

Ar vadovėlis skatina aktyvų mokymąsi, ar užtenka komunikacinės veiklos, ar skatina įsitraukti į projektus, spręsti problemas, mokytis bendradarbiaujant ir pan.

Ar vadovėlis teikia galimybių diferencijuoti darbą? Ar didelė užduočių įvairovė, ar yra visokių užduočių tipų, kurie nurodyti egzamino programoje?

Kiti aspektai. Kas sudaro vadovėlių komplektą? Ar yra tos dalys, kurių reikėtų atsižvelgiant į mokykloje naudojamas komunikacines technologijas? Ar mokytojo knyga atitinka mokytojo metodines nuostatas? Ar mokytojui reikalingi detalūs patarimai, užduočių atsakymai, ar tik bendros nuorodos?

Kokia vadovėlio medžiagos apimtis? Ar užteks vieneriems mokslo metams, ar ilgiau (trumpiau)? Ar dera naujas vadovėlis prie vadovėlio, kuris jau baigtas? Kaip jis derės prie kitos serijos. Ar baigsis serija baigiant pradinę, pagrindinę ir vidurinę mokyklą? Ar užteks tik vadovėlio, ar reikės papildomos medžiagos?

Ar mokyklos (miesto ir rajono) mokytojai aptaria bendrus vadovėlių pasirinkimo klausimus, ar derina tarpusavyje vadovėlių pasirinkimą, ar dalijasi patirtimi dirbdami su tais pačiais ar kitais vadovėliais, ar bendrai rūpinasi naujų vadovėlių įsigijimu? Ar įsigydami vadovėlius atsižvelgia į vadovėlio leidybos metus, nes nusprendus įsigyti ne naują vadovėlį gali kilti problemų vėliau įsigyti kitas vadovėlių serijos dalis.

Svarbu ir vadovėlio kaina. O jo išvaizda, svoris, iliustracijos yra ypač svarbūs renkantis pradinukų vadovėlius.

Taigi, vertinant vadovėlį reikia atsižvelgti ir į tai, ar jame yra visa, kas būtina, kad mokymas būtų visavertis ir galima būtų pasiekti keliamų tikslų.

2. MUZIKOS VADOVĖLIŲ ISTORINĖS RAIDOS BRUOŽAI.

2.1. Pirmųjų vadovėlių apžvalga.

Vadovėliai sudaro atskirą mokymo priemonių grupę. Jie nuėjo ilgą raidos kelią. Kaip mokymo knygos naudoti Antikos mąstytojų Platono, Pitagoro, Aristotelio darbai.

Ankstyviausieji vadovėliai lietuvių kalba buvo XVI-XVIII a. Elementoriai. 1547m. M.Mažvydas išleido pirmąją lietuvišką knygą "Catechismus Prasty Szadei" ("Katekizmas"), kurioje įdėjo vestinių giesmių su gaidomis.

Prieš 300 metų, 1667 m. išleistas pirmasis bendram lavinimui skirtas muzikos vadovėlis – Vilniaus profesoriaus Žygimanto Liauksmino "Ars et praxis musica" ("Muzikos menas ir praktika", Vilnius) ir giesmių rinkiniai: *Graduale pro exercitatione studentium*, kuriame, be visam katalikiškam pasauliui bendrų giesmių, taip pat buvo vietinės kilmės daugiabalsių ir dvibalsių rarotinių giesmių ciklas, bei *Antiphonale ad psalmos*. Vadovėlio pagrindą sudaro Gvido Arietiečio išrastos reliatyviosios solmizacijos sistemos dėstymas. Šiame veikale pateikiamos elementarinės žinios: menzurinė notacija, muzikiniai raktai, bažnytinės giesmės. Vadovėlis pasižymi medžiagos dėstymo nuoseklumu, laipsniškumu.

Spaudos draudimo metais, knygnešių dėka ėmė plisti Prūsijoje leidžiami dainų rinkinėliai.

Tuoju po lietuviškos spaudos grąžinimo susirūpinta vadovėlių rengimu ir jų platinimu. 1909m. Varšuvoje išleidžiamas M.K.Čiurlionio harmonizuotų lietuvių liaudies dainų rinkinys "Vieversėlis". 1912m. pasirodė antrasis rinkinėlis – St.Šimkaus "Dainų dainorėlis", o 1913m. Seinuose išleistas J.Neimonto dainų rinkinys "Kanklės".

Nepriklausomos Lietuvos metais (1918-1940m.) pasirodė pirmosios mokymo programos pradžios mokykloms ir vadovėliai: T.Brazio "Elementarinė muzikos teorija" (1922), (Brazys - vienas pirmųjų muzikų-teoretikų, paruošęs "Muzikos teoriją", "Giedojimo mokyklą", "Harmoniją", „Apie tautines lietuvių gaidas" ir kt.), D.Andrulio ir J.Žilevičiaus "Jaunas dainininkas: šimtas dainų pradžios mokyklai" (1927), P.Marcinkaus vadovėlis "Dainuokime iš rašto" (muzikos, dainavimo ir natų rašybos vadovėlis, pritaikytas pradžios mokyklos ir chorų pradiniam darbui), J.Švedo "Skudučiuok" (1936), K.Jovaišos "Do re mi" (1938). J.Švedas ir J.Banaitis parašė penkių dalių muzikos vadovėlį "Muzika" I-Vkl. (1938-1940), padėjo tvirtus naujosios muzikos dėstymo metodikos pagrindus. Visą vadovėlio medžiagą sudaro teorinės muzikos žinios bei praktinės užduotys. Greta teorinių žinių, didelis dėmesys – solfedžiavimui, harmoninės klausos lavinimui, muzikiniam raštingumui.

4-tajame dešimtmetyje muzikinio auklėjimo mokykloje puoselėtojas kompozitorius J.Švedas. Jis labai aktyviai propagavo mokyklose liaudies muziką, grojimą lietuvių liaudies instrumentais, ypač skudučiais, parengė naują mokymo programą ir knygelę-vadovėlį „Skudučiai“.

Pirmaisiais pokario dešimtmečiais buvo parengti ir išleisti nauji muzikos vadovėliai. A.Jozėnas kartu su V.Krakauskaite parengė I-IV kl.muzikos vadovėlį (1960), kuris buvo išleistas net 1,5 milijono tiražu. Muzikinio ugdymo pagrindą sudaro lietuvių liaudies dainos, rateliai, šokiai ir žaidimai. Vadovėliuose pateikiamas įdomus, melodingas ir išraiškingas repertuaras. Atrinktos dainos savo poetiniu tekstu ir ritmo intonacine sandara yra artimos jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų pasaulėjautai. Ritmo mokymas pirmą kartą išskiriamas kaip sąlyginai savarankiška muzikos rašto sritis. Taip pat leidžiamos mokymo programos, natų rinkiniai. Esminės muzikos mokymo reformos imtasi po 1966m. mokyklos struktūros pertvarkos.

Po 1966m. bendrojo lavinimo mokykla buvo pertvarkyta ir priimti nutarimai parengti naujas visų dalykų mokymo programas bei vadovėlius. Muzikinio ritminio ugdymo idėją toliau kūrybiškai plėtoja A.Piličiauskas. 1972m. jis išleidžia mokymo priemonę “Muzikavimas, ritmika, improvizavimas”. Tai originalus, eksperimentais ir giliomis teorinėmis studijomis pagrįstas darbas, skirtas muzikinio ugdymo pradinėse klasėse turinio ir metodikos tobulinimui.

Nuo 1973m. buvo pradėti leisti nauji muzikos vadovėliai. Jie buvo leidžiami po plataus eksperimentavimo, gausių aptarimų metodinėse komisijose, išsamių recenzijų. Vadovėliai ir kitos mokymo priemonės buvo leidžiami reguliariai, kas 2-4 metai ir beveik kiekvieną leidimą juos buvo galima taisyti ir atnaujinti.

Tai: P.Daugaravičius vadovėliai "Muzika" II ir III klasėms (1975m. kartu su Z.Marcinkevičiumi), "Muzikos mokymas" II-III klasėse" (1976m., kartu su Z.Marcinkevičiumi), kuriuose daug dėmesio skiriama muzikos rašto pradmenų mokymui, siejant juos su ritmika, grojimu, dainavimu. Vėliau išleidžiami "Muzikos mokymas III klasėje"(1986m.), "Muzika IV klasei"(1989m.), "Muzika I-IV klasėje"(1990 m., kartu su A.Katiniene ir Z.Marcinkevičiumi). Autoriai teigia, jog vienu svarbiausių psichologinių mokymo principų yra muzikinių vaizdinių formavimas, akcentuojama motorikos svarba, didaktiniai muzikiniai žaidimai. Pirmą kartą prie vadovėlių buvo išleistos metodinės knygos mokytojams, fonochrestomatijos ir kiti priedai.

I.II. Dabartinių pradinųjų klasių muzikos vadovėlių apžvalga.

1992 m. atsiranda naujų alternatyvių muzikos mokymo pradinėse klasėse mokymo programų, išleidžiami V.Krakauskaitės: “Lakštutė”, “Dainorėlis” ir E.Veličkos muzikos vadovėliai I-IV klasėms, kuriuose daug dėmesio skiriama loginio mąstymo, intuicijos ugdymui, mokymas remiasi folkloro lobiais, menų sąveika. Taip pat pasirodo minėtų autorių metodinės knygos mokytojams, pratybų sąsiuviniai. E.Velička parengia audio įrašus I-IV klasei.

V.Krakauskaitė mokytojo knygoje “Muzikos mokymas I klasėje” pateikia metodinius patarimus pirmos klasės muzikos pamokų užsiėmimams. Visą teorinę vadovėlio medžiagą pateikia per žaidimą, kaitaliojant įvairias kūrybines užduotis, siejant jas su dainos, judesio, muzikos klausymosi, muzikavimo epizodais, kurie padeda praktiškai įtvirtinti žinias. Autorė teigia, jog pamokoje reikia naudoti kuo daugiau vaizdinių priemonių – paveiklėlių, natų lentelių, kiekvieną pamoką pajvairinti vis nauju judesiu, žaisliniu barškučiu ar žaidimu, rasti laisvą minutę padainuoti pagal rankų ženklus, pažaisiti šnekamosios kalbos žodžiais ar trumpais vokaliniais motyvais. V.Krakauskaitė siūlo naudoti reliatyvųjį solfedžiavimo būdą, nes taip solfedžiuojant visada galima pasirinkti patogų pirmąjį melodijos garsą. Autorė pabrėžia, kad muzikos pamokoje turėtų skambėti kuo daugiau lietuvių liaudies dainų, lietuvių kompozitorių kūrinių, lietuvių liaudies intonacijomis pagrįstų solfedžiavimo ar vokaliųjų pratimų.

Knygoje “Muzikos mokymas II klasėje” – daug pastabų bei pasiūlymų, kaip dėstomą medžiagą perteikti antrokiui, kokių išspūdžių turi jis per šiuos metus įgyti, ką pasakoti ir ko klausytis aptariant muzikos pobūdį, kompozitoriaus kūrinį.

Trečiojoje knygoje “Muzikos mokymas III – IV klasėje” daugiausia dėmesio skiriama dainai. Knygoje siūlomi skirtingi dainos mokymo būdai, pateikiama įvairių rekomenduojamų dainuoti per muzikos pamokas vokaliųjų pratimų.

Vadovėliuose ir muzikos knygose pateikta apie 400 dainų, dauguma jų – lietuvių liaudies (gimtojo krašto tautosakos ypatumai atskleidžiami sugretinus savąsias dainas su kitų tautų liaudies dainomis).

E.Velička mokytojo knygoje “Garsų ir tylos paslaptys” pateikia naują muzikos mokymo pradinėse klasėse koncepciją, duoda konkrečių patarimų, kaip mokyti vaikus muzikos pasitelkiant liaudies kūrybą: žaidimus, šokius, dainas bei panaudojant meditacinius pratimus ir žaidimus. Knyga sudaro trys dalys. Pirmoje dalyje – apmąstymai apie grožį, meną, kūrybą, kas yra labai svarbu, norint suvokti tikrąjį muzikos pasaulį. Antroji dalis skirta metodikai. Joje medžiaga išdėstyta atskiromis temomis. Autorius itin akcentuoja muzikinės kalbos verbalizavimą ir intonavimą, duoda daug patarimų dainavimo kokybei gerinti. Nemažai dėmesio skiriama ir muzikos klausymuisi,

instrumentiniams muzikavimui ir muzikos instrumentų gamybai, natų raštui, melosui, solfedžio, ritmui ir kt. Trečioji dalis skirta priedams. Priedų gausą lėmė dainuojamosios tautosakos panaudojimo galimybių įvairovė.

Tiek V.Krakauskaitės, tiek E.Veličkos vadovėliuose didelis dėmesys skiriamas liaudies muzikai. Juose liaudies dainos, rateliai, žaidimai, liaudiškomis intonacijomis pagrįstos kūrybinės užduotys užima didžiąją muzikos dalyko turinio dalį. E.Veličkos vadovėlyje vyrauja Aukštaitijos etnografinio regiono dainos, V.Krakauskaitė siūlo populiarių, daugeliui žinomų liaudies dainų repertuarą, papildydama jį ir lietuvių autorių sukurtomis dainelėmis vaikams.

Vadovėlių autoriai pabrėžia muzikos giminingumą su kitais mokomaisiais dalykais (daile, lietuvių kalba, pasaulio pažinimu, matematika, kūno kultūra ir kt.). Vadovėliuose jaučiami glaudūs gimtosios kalbos ir muzikos ryšiai. Muzika siejama su tautosaka, judesiu, kalbos intonacijomis.

E.Velička ir V.Krakauskaitė pabrėžia, jog svarbiausias pradžios mokyklos muzikinio ugdymo tikslas – pasiekti, kad mokiniai pamėgtų dainuoti, muzikuoti, kurti, galėtų pasinaudoti įgytomis žiniomis. Visa tai turėtų priartinti vaikus prie muzikos pasaulio, skatinti plėsti jų bendrą muzikinį akiratį.

Apžvelgus muzikos vadovėlių istorinę raidą, galima teigti, jog vadovėlių autorių nuopelnas yra tas, jog jie iš esmės praplėtė ir praturtino muzikinio ugdymo turinį, priartino jį prie šiuolaikinės muzikinės kultūros poreikių.

3. MUZIKINĖS VEIKLOS I - IV KLASĖJE CHARAKTERISTIKA

Pagrindinė muzikinio ugdymo pradinėje mokykloje forma - pamoka. Muzikos pamoka yra kompleksinio pobūdžio, apimanti įvairias muzikines veiklos veiksenas – dainavimą, vokaliųjų įgūdžių lavinimą, solfedžiavimą, ritmiką ir šokį, muzikos klausimą, muzikavimą bei šnekamosios kalbos tobulinimą. Šie komponentai yra būtini norint sėkmingai lavinti muzikinius gabumus.

Dainavimas vaikams yra labiausiai prieinama muzikavimo rūšis. Balsas yra pirmasis instrumentas, kuriuo galima naudotis jau ankstyvoje vaikystėje. Dainavimas – jausmų, „širdies kalba“ – yra vienas iš ankstyviausių emocinių intonacinių ryšių tarp žmonių. Žmogaus balse (jam kalbant ar dainuojant) egzistuoja ypatinga akustinių signalų sistema, kuri teikia klausytojui informaciją apie kalbančiojo ar dainuojančiojo emocinę būklę.

Kaip teigia E.Velička (1995), dainuoti naudinga trimis požiūriais:

1. fiziologiniu
2. psichologiniu
3. etiniu

Dainuojant stiprėja visa kvėpavimo organų sistema. Įvairaus stiprumo, aukštumo ir tembro garsai gaivinančiai veikia visą organizmą.

Dainuojant ugdomi ne tik vokaliniai įgūdžiai (dikcija, artikuliacija, kvėpavimas, garso formavimas, intonacija, ansambliškas), bet ir muzikiniai gabumai (ritmo pojūtis, garso aukštumo suvokimas, muzikinė atmintis ir kt.). Ypač lavėja balso ir klausos koordinacija, kuri yra tikslios intonacijos pagrindas.

Psichologinis dainavimo poveikis nesiriboja vien tik įtaka emocijoms, bet apima taip pat ir sensorikos (pojūčių), suvokimo, dėmesio, valios, atminties lavinimą, emocinės pusiausvyros atstatymą ir kt.

Etinis dainavimo poveikis anot Vydūno, „Giesmės-dainos valo jausmų gyvatą nuo visokių nešvarumų. Kaip dainavimas valo, taip kvėpavimas pildo. Įtraukdami orą, traukiame į save naujas tyras, skaisčias jėgas“ (Velička, 1995, 24 psl.).

V.Krakauskaitės nuomone, vaikų dainavimo sugebėjimai labai nevienodi. Jų skirtumus sąlygoja grupė faktorių:

- genetinių kodų skirtingumas;
- nervų sistemos paslankumo stoka, klausos, muzikinės vaizduotės, muzikinio mąstymo procesų nepakankamas išsivystymas (svarbiausia priežastis);
- socialinė-kultūrinė aplinka (įsitraukia, išstobulėja), mokinių amžiaus ypatumai, lyčių skirtumai.

Lavinant vaikų balsus, keliami šie uždaviniai:

1. išmokyti valdyti artikuliacinį aparatą; plėsti balso diapazoną;
2. išmokyti taisyklingai kvėpuoti dainuojant;
3. išmokyti taisyklingai išgauti garsą, ugdyti tikslų intonavimą ir ritmo pojūtį;
4. dainuoti raiškiai.

Lavinant vaikų balsus ir siekiant tikslios intonacijos, V.Krakauskaitė rekomenduoja daugiau dainuoti be instrumentinio pritarimo. Taip lavėja muzikinė klausa, muzikinė atmintis, klausos ir balso koordinacija, tvirtėja vokaliniai įgūdžiai. O dainavimas grupelėms, ir po vieną, padeda geriau pažinti jų išgales, ugdo savarankiško dainavimo įgūdžius.

Dainavimas kaip muzikos mokymo forma sudaro pačias geriausias sąlygas pajusti, pamilti, pagaliau ir suprasti lietuvišką dvasią, tautinį mentalitetą. Lietuvių liaudies dainos – puiki priemonė nuo pat mažens tautiškai auklėti. Jei neišlavinami vaikų balsai pradinėse ir vidurinėse klasėse (iki balso mutavimo periodo), tai padaromas nepataisomas nuostolis. Ypač, tai akivaizdu, berniukų dainavime (Krakauskaitė, 1995)

Abu autoriai teigia, jog intonavimo įgūdžius padeda lavinti raiški kalba, gamtos garsų ir gyvūnų balsų mėgdžiojimas. Tam tinka įvairūs smulkiosios tautosakos žanrai: mįslės, patarlės, priežodžiai, paukščių balsų pamėgdžiojimai, erzinimai, skaičiuotės, greitakalbės

Pasak E.Veličkos, **muzikos klausymasis** – sąmoningų pastangų reikalaujanti veikla: žmogus, besiklausantis muzikos, savo dėmesį sutelkia į garsus, atklystančius į jo sąmonę iš išorinio pasaulio, seka muzikos garsų bei jų kombinacijų sukeltus vidinius išgyvenimus (Velička, 1995, 34 psl).

Kaip teigia V.Krakauskaitė (1995), muzikos klausymasis, kaip viena pagrindinių muzikinės veiklos rūšių, turi didžiulį lavinamąjį ir auklėjamąjį poveikį. Klausydami vokalinės bei instrumentinės muzikos, mokiniai susipažįsta su įvairiausio pobūdžio muzika. Jie išmoksta skirti muziką pagal nuotaiką, tempą, tembrą, kūrinio dalis, susipažįsta su instrumentais, muzikos atlikimo rūšimis ir priemonėmis. Muzikos klausymasis ugdo nuolatinį vaikų dėmesį, meilę muzikai, lavina estetinį skonį. Girdėdami žmogaus ar instrumentu atliekamus įvairaus pobūdžio bei formos kūrinius, jie kaupia muzikos įspūdžius. Muzikos klausymosi įgūdžiai formuojasi vaikystėje.

E.Velička (1995, 36 psl.) išskiria pagrindines sąlygas, lemiančias klausomos muzikos suvokimą:

1. Gebėjimas sutelkti dėmesį.
2. Kūrinio nuotaikos ir klausytojo emocinės būsenos sutapimas ar nesutapimas. Muzikos kūrinys savo nuotaika žmogui turi tiktai kaip raktas spynai. Nuotaikos, vyraujančios klasėje, atitikimas gerokai sustiprina klausomos muzikos įtaigumą.

3. Klausytojo intonacinio, ritminio, tembrinio ir kitokio muzikinio žodyno turtingumas ar skurdumas. Tai pasyvus ir aktyvus muzikinis žodynas.

Pasak A.Katinienės (1995), muzikos klausymosi sėkmę lemia profesinis ir pedagoginis mokytojo pasirengimas, reguliarus muzikos klausymasis, meniškas kūrinio atlikimas, tinkama muzikos klausymosi metodika. Auklėjamąjį ir lavinamąjį muzikos klausymosi poveikį lemia vaizdumas, kuris išryškina klausomo kūrinio pobūdį, padeda jį emocingai suvokti.

Svarbiausias muzikos klausymosi uždavinys – išmokyti vaikus vertinti muzikos kūrinius ir pasirinkti mėgstamiausius. Gebėjimas pasirinkti vieną ar keletą muzikos kūrinių iš gana didelio skaičiaus rodo besivystantį vaikų muzikinį skonį, mokėjimą ją vertinti.

Sąmoningo muzikos klausymosi skatinantys būdai bei priemonės pagal E.Veličką (1995, 37 psl.) būtų tokie:

1. Garsiniai eksperimentai. Tai akmenukai, pagaliukai, metaliniai, stikliniai daiktai, vanduo, popierius ir kt., kuriais vaikai eksperimentuodami išgauna garsus. Taip išmokstama skirti bei įvardinti įvairias akustines charakteristikas.
2. Aplinkos akustinė analizė. Mokiniai išiklauso į juos supančius garsus ir mėgina atskirti kuo skiriasi muzikiniai ir nemuzikiniai garsai; gamtos ir civilizacijos triukšmas; akustinė aplinka įvairiose vietose (kaime, mieste, miške, pievoje, prie ežero, kambaryje, laiptinėje, kieme), toje pat aplinkoje skirtingu metų laiku.
3. Tylos klausymasis. Jo dėka lavėja vaikų dėmesys, gebėjimas susikaupti, sutelkti dėmesį į juos supančią garsinę aplinką. Tylos klausymasis – be galo įdomi ir spalvinga veikla.
4. Charakteringų kūrinių parinkimas ir jų gretinimas. Charakteringų kūrinių ar to paties kūrinio skirtingų aranžuočių gretinimas atveria naujas erdves (tembrinei klausai lavinti). Taip susipažįstama su tempo, metro sąvokomis, išmokstama skirti kūrinių nuotaikas.
5. Dinaminė meditacija. Natūraliu vaiko poreikiu judėti galima pasinaudoti klausantis ritmingos 2/4, 3/4, 4/4 ar 5/4 metru sukurtos muzikos. Dinaminei meditacijai reikėtų parinkti tokią pat estetiškai vertingą muziką, kaip ir pasyviai klausymuisi.
6. Kiti menai bei estetiška aplinka. Vaiką supančios aplinkos estetika, taip pat ir kiti menai, veikia jo klausomos muzikos suvokimą. Poezijos, tapybos ir kitų menų dėka bet kurį vaiką nesunkiai galima įvesti į konkrečios estetinės epochos dvasinę atmosferą, kartu priartinti jį prie šios epochos muzikos. Vieni menai sustiprina kitų menų poveikį.

Instrumentinis muzikavimas lavina tembrinę klausą, ugdo ritmo pojūtį, diegia orkestrinio grojimo įgūdžius. Jo tikslas – pamokyti vaikus įvairiapusiškai atlikti muzikos mūrinius, mokyti groti tuos, kurie turi silpnesnius vokalius duomenis, žadinti norą muzikuoti.

Pasak E.Veličkos (1995), dainavimas – nuoširdesnis muzikinės saviraiškos būdas nei grojimas, bet **grojimas** vaikams patrauklesnis už dainavimą, nes yra susijęs su judesiu (pūtimas, mušimas, stygos užkabinimas, klavišų spaudymas, dėdelės skylių dangstymas ir kt.) bei garsą skleidžiančiais objektais (Velička, 48 psl.).

Remiantis Z.Rinkevičiumi (2001), galima išskirti tokias pagrindines muzikavimo funkcijas:

Lavinamoji funkcija – grodami įvairiais ritmo, melodiniais instrumentais, mokiniai ne tik sieja su praktika muzikos žinias, ugdomi įvairius muzikinius gabumus, bet ir mokosi muzikos instrumentų bei jais atliekamos muzikos pažinimo. Muzikavimas itin vertingas liaudies muzikos pažinimui.

Muzikuojant kompleksiskai ugdomos visos muzikinės klausos briaunos, elementarieji muzikiniai gabumai. Pavyzdžiui, skudučiavimas pastebimai gerina metroritmo pajautimą ir harmoninę, polifoninę klausą, grojimas lumzdeliu – melodijos ir ritmo pajautimą.

Auklėjamoji funkcija – vaikas, grodamas individualiai ir kolektyve, savyje formuoja visuomeninio bendravimo pradus ir nuostatas, kolektyvinės veiklos supratimą, ugdomi pareigos, atsakomybės jausmą. Grodamas individualiai vaikas bendrauja su vadinamuoju „aš“, remiasi savo patirtimi ir fantazija. Grodamas kolektyve turtina individualius sugebėjimus ir tolsta nuo egoistinių – „man“, „mano“.

Hedonistinė funkcija – vaikai įgyja galimybę kūrybiškai reikštis ir tai didina jų aktyvumą. Jie nori groti, o grodami patiria didelį pasitenkinimą. Niekas negali pakeisti jausmo, kai vaikas pats gali dalyvauti kūrybos procese. Ar tai būtų ritmo ar melodijos kūrimas, improvizavimas ritminiais ar melodiniais instrumentais.

E.Veličkos (1995) teigimu, muzikavimas pučiamaisiais instrumentais labai gerai veikia kvėpavimo organų sistemą. Grojantys vaikai rečiau serga.

Idealiai muzikos pamokoms tinka skudučiai. Jie atitinka visus pamokos darbo organizavimo reikalavimus: skudučiai lengvai pagaminami, nedideli, jais lengva išmokti groti, grojant patogiu skaityti natas, siaura kiekvienos partijos natų apimtis, gražus tembras.

Šešių skylių dėdelė – tai instrumentas, kuriuo gali muzikuoti visi: ir darželinukai, ir suaugusieji. Dėdelė yra bene vienintelis muzikos instrumentas, kuriuo įmanoma aprūpinti visas pradines mokyklas. Vaikams, kurie balsu intonuoti gerai nesugeba, šis instrumentas yra puiki priemonė klausai lavinti.

Grojimas nebyliose klaviatūrose glaudžiai siejamas su solfedžiu. Dainelės pirmiausia gerai išmokstamos pasolfedžiuoti atmintinai, paskui kartu solfedžiuojamos ir grojamos. Nebyliosios klaviatūros turi savo privalumų: labiau ugdo vidinę klausą, vaizduotę, nesigirdi neteisingo grojimo, o instrumento skambėjimą pakeičia vaiko balsas.

Grojimas mušamaisiais turi didelės reikšmės tembrinės, ritminės klausos, koordinacijos ir kitų atlikimo bei suvokimo savybių lavinimui. Dideles galimybes, anot E.Balčyčio, turi ritminiai, mušamieji instrumentai. Grojimas jais, ypač pradiniame muzikos mokymo etape turi didelės reikšmės tembrinės, ritminės klausos, koordinacijos ir kitų atlikimo bei suvokimo savybių lavinimui.

Muzikos pamokoje E.Velička (1995) siūlo naudoti iš šiuos kūno dalimis išgaunamus garsus: trepsėjimą, plojimą, spragsėjimą pirštais, beldimą, pliaukšėjimą delnais per kelius, caksėjimą liežuvium, čepsėjimą lūpomis, švilpavimą ir kt. Šiais „skambančiais“ kūno gestais „galima pagyvinti dainavimą ar grojimą, ritmo pratybas, naudoti kartu su kitais ritminiais ir melodiniais instrumentais. Taip ugdomas metroritmo pajautimas, judesių koordinacija, muzikai suteikiama spalvingumo, mokomasi ją pajauti.

Anot A.Piličiausko (1972), apibendrinus mokymą muzikuoti, galima teigti, kad :

1. Muzikuoti pamokoje galima pačiais įvairiausiai instrumentais. Tai priklauso ir nuo mokytojo kūrybiškumo, lankstumo, sugebėjimo pateikti naujų idėjų ir jas realizuoti.
2. Muzikuojant galima visus mokinius įtraukti į aktyvią muzikinę veiklą. Visi mokiniai, nepriklausomai nuo jų muzikinės klausos ir balso kokybės, pasijunta tarpusavyje lygūs.
3. Grojimas labai padeda ugdant mokinių ritmo pojūtį, kūrybiškumą, vaizduotę, melodinę klausą, muzikinę atmintį ir kitus svarbius muzikinio lavinimo komponentus.
4. Muzikavimas labai padeda suvokti klausomą muzikos kūrinį, ypač tuo atveju, jei prieš klausymą mokiniai sugeba pagroti to kūrinio atskiras temas, motyvus ar kt.
5. Grojimas instrumentais naudingas visų mokinių muzikinės klausos ir intonacijos ugdymui, nes, nepastebimai priverčia niūniuoti ar dainuoti instrumentu grojamą melodiją ir tuo stiprina intonavimo balsu savikontrolę.
6. Muzikuojant visas reikalingas elementariosios muzikos teorijos žinias, mokiniai gali pritaikyti praktikoje.

Ritmas – vienas svarbiausių muzikinės kalbos elementų. Ritmo suvokimas didžiąja dalimi nulemia pačios muzikos supratimą. Kaip teigia E.Velička (1995, 74 psl.), ritmika turi ypač didelę reikšmę vaikų vystimuisi. Ritmas nėra vien žmogaus kūrinys. Jį galima aptikti fiziologiniuose procesuose, kultūroje, gamtoje. Mokant ritmikos būtina atsižvelgti į kiekvieno vaiko psichofizinius ypatumus. Ritmas glaudžiai susiję su judesiu, kuris yra smegenų veiklos vidinės raiškos rezultatas.

Įvairūs ritminiai pratimai bei žaidimai lavina vaikų mąstyseną, reakciją, atmintį, ugdo laiko pojūtį, padeda pajusti trukmių santykius. Geriausi ritmo pagalbininkai – žodis ir judesys. Jų dėka lengvai pajusdami verčių santykiai, laiko pulsas. Ornamentas – tai ritmo išraiška vaizduojamajame

mene, mokymo procese jis gali būti panaudotas netiesiogiai, kaip vaizdinė priemonė. Ypač kūrybiškai savo pedagoginėje sistemoje ritmą yra panaudojęs K.Orfas.

V.Krakauskaitė (1995) teigia, jog pirmos ir antros klasių mokiniai pratinami pajusti stipriąsias takto dalis, ritmo pulsavimą, dainuoti ir groti aštuntinių, ketvirtinių, pusinių natų ritmą.

Ritmikos ugdymo tikslai – ugdyti ritmo jausmą; mokyti vaikus suvokti nesudėtingus muzikinius vaizdus ir derinti judesius pagal muzikos pobūdį; ritmiškai ir išraiškingai atlikti judesius; mokyti jausti muzikos kūrinio ritmą ir išreikšti jį ritminiais judesiais; ugdyti mokinių kūrybinius sugebėjimus.

E.Veličkos (1995) nuomone, mokinių ritminius įgūdžius prasmingai galima pritaikyti dainelių pritarimui naudojant įvairius mušamuosius instrumentus. Keletas instrumentų ar jų grupių, vienu metu grojančių skirtingais ritmais yra puikus mušamųjų instrumentų orkestras. Grodami tokia orkestre, mokiniais pajaus ansamblinio muzikavimo džiaugsmą.

Kaip teigia V.Krakauskaitė (1995) ritmavimas neturėtų apsiriboti abstrakčių ritmo darinių skandavimu, plojimu, skaitymu ir užrašymu. Kur kas svarbiau, kad įgytą muzikinės kalbos patirtį vaikai pritaikytų muzikuodami ir klausydami muzikos. Dainuodami dainas, vaikai gali sau akompanuoti (atlikti ritmo *ostinato*, pritardami sau kūno judesiais). Net ir klausytis muzikos pravartu aktyviai – galima ritmingai judėti pagal muzikos pulsą, ritmuoti skambančio kūrinio metru, pritari skambančiai muzikai mokytojo pasiūlytu ritmo *ostinato* ar improvizuoti savo sugalvotais judesiais. Svarbu, kad ritmavimas ugdytų muzikinės kalbos patirtį, skatintų pačios muzikos supratimą.

Muzikos rašto mokymas ne tik supažindina su muzikos garsų užrašymu, bet ir padeda ugdyti muzikinę klausą, balso ir klausos koordinaciją, valingą dėmesį bei mąstymą. Mokydamiesi muzikos rašto, vaikai pratinasi analizuoti, lyginti muzikos garsus, daryti išvadas.

Z. Marcinkevičiaus (1975) teigimu, vaikai mėgsta ne tik mėgdžioti suaugusių veiklą bet ir kurti. Kūrybiškai reikštis jie mėgsta ir muzikos srityje: kuria lopšines lėlei, konstruodami sugalvoja melodinę improvizaciją, žaisdami judriuosius žaidimus iš šūksnių sukompnuoja melodines frazes. Kūrybinę veiklą pedagogika traktuoja kaip tam tikrą išmokymo pakopą, daugeliu atvejų ji tiesiog būtina. Muzikinei kūrybai turi reikšmės tinkamas muzikos rašto mokymas. Muzikos rašto išmokyti pradinėse klasėse daug negalima, todėl didelių tikslų nė nekeliami. Pakanka, ką mokiniai sugeba. Tokia procese įprasminėti vaikams įkandami muzikos kalbos reiškiniai atveria perspektyvą sąmoningumui, kurio labiausiai reikia muzikos suvokimui ugdyti. Mokant muzikos rašto, įprasminamos ritmo ypatybės, melodijų garsų aukštumo santykiai visa tai išreiškiama grafiniais ir kitokiais simboliais, nusakoma žodžiais. Muzikiniai ženklai (kaip atitinkami simboliai) įgalina apie muziką byloti vaizdingai, o žodinė informacija teikia didesnę kūrybinę laisvę.

Muzikos rašto mokymas siejamas su visu mokinių muzikiniu auklėjimu. Geriausiai juos perteikti mokant dainuoti, groti, šokti. Mokymo tikslas – įtvirtinti elementariausias teorines žinias, jungiant jas su muzikos ženklais.

Pagrindiniai natų rašto mokymo principai pagal E.Veličką (Velička, 63 psl.):

1. Natų rašto mokymas turi būti neatsiejamas nuo ritminės ir intonacinės klausos lavinimo. Mokiniais siūlomi natų ženklai turi atitikti jų ritminę ir intonacinę klausą.
2. Mokant natų rašto, tikslinga vieną nuo kito atskirti ritmą ir melosą.
3. Prie penklinės, ir prie metroritmikos reikėtų pereiti laipsniškai, atsižvelgiant į mokinių suvokimo galimybes, natų rašto istorinę evoliuciją.

Natų rašto mokoma etapais:

- Mėgdžiojimas
- atmintiniai diktantai
- natų skaitymas (ženklas - garsas)
- diktantai raštu
- kūryba, žaidimai

V.Krakauskaitė (1995) išskiria tokius muzikos rašto pradmenų mokymo uždavinius:

1. ugdyti garso ilgumo ir aukštumo pojūtį; išmokyti vaikus skirti garsus iš klausos ir užrašytus natomis;
2. supažindinti su skirtingo ilgumo bei aukštumo natomis bei pauzėmis;
3. ugdyti solfedžiavimo įgūdžius.

Pagalbinė priemonė, padedanti suvokti natų aukštumą, yra rankų ženklai. Jie yra nepamainomi solfedžiuojant, kai pereinama nuo mėgdžiojimo prie atmintinio diktanto. Tai yra trejopa garso, judesio ir žodžio sintezė. Dar viena pagalbinė priemonė, padedanti pajusti melodijos kryptį bei garsų aukštumo kaitą yra melodijos krypties vaizdavimas judesiu ar grafiniu piešiniu.

Muzikinės veiklos rūšys tarpusavyje yra glaudžiai susijusios. Jos išsiskverbia viena į kitą, pasidaro mišrios. Įvairių muzikos rūšių panaudojimas pamokoje įvairina, aktyvina muzikos mokymąsi, įgalina kontroliuoti bei vertinti mokinių muzikos žinias.

4. PRADINIŲ KLASIŲ MUZIKOS VADOVĖLIŲ LYGINAMOJI ANALIZĖ

E.Veličkos ir V.Krakauskaitės parengtuose I-IV klasių muzikos vadovėliuose žodiniai tekstai – aiškūs, logiški, atitinkantys taisyklingos kalbos reikalavimus. Kalba atitinka mokinių psichologines suvokimo galimybes. Vadovėliuose aiškiai pateikiami muzikiniai terminai bei sąvokos.

E.Veličkos pristatoma mokymo medžiaga I-IV klasėms yra paremta lietuvių liaudies tradicijomis. I klasės vadovėlyje pateikiama 23 lietuvių liaudies dainos, 4 žaidimai, supažindinama su lietuvių liaudies instrumentais: lumzdeliu, ragais, birbynėmis, skudučiais, kanklėmis. II klasės vadovėlyje pateikiama 20 lietuvių liaudies dainų, 5 lietuvių liaudies žaidimai. Klausomasi Lietuvos etnografinių regionų (po vieną kiekvienam regionui) dainų. III klasės vadovėlyje autorius pateikia 73 lietuvių liaudies dainas, 5 žaidimus, 4 ratelius. IV klasės vadovėlyje - 36 lietuvių liaudies dainos, 16 lietuvių kompozitorių dainelių vaikams, taip pat supažindinama ir su kitų tautų liaudies dainomis: latvių (3), prancūzų, vokiečių, anglų, italų (po 1). Autorius pateikia ir ratelį bei 2 liaudies šokius („Pjoviau šieną“, „Trepisukas“).

V.Krakauskaitės I-IV klasių vadovėlių mokymo medžiaga pagrįsta lietuvių liaudies dainų intonacijomis, atitinka mokinių suvokimo galimybes, pasižymi raiškiomis muzikos išraiškos priemonėmis. Nemažas dėmesys skiriamas vokaliniam įgūdžiams ugdyti. I klasės vadovėlyje autorė pateikia 61 populiarią lietuvių liaudies dainą, 26 žaidimus, II klasės vadovėlyje pateikiama 24 lietuvių liaudies dainos, 21 lietuvių kompozitorių dainelės vaikams, po 1 čekų ir šveicarų liaudies dainą ir 3 žaidimai. III klasės vadovėlyje yra 24 lietuvių liaudies dainos, 22 lietuvių kompozitorių dainelės vaikams, po 1 vokiečių, vengrų, prancūzų liaudies dainą, 2 užsienio kompozitorių dainas, 12 žaidimų. IV klasės vadovėlyje pateikiama 33 lietuvių liaudies dainos, 9 lietuvių kompozitorių dainelės, 3 žaidimai 2 bažnytinės giesmės, kitų tautų dainų pavyzdžiai: čekų - 2, prancūzų - 2, vokiečių – 2, po 1 ukrainiečių, latvių, anglų, lenkų.

Integruojamasi ir į pasaulio muzikos pažinimą – dainavimui, muzikos klausymuisi pateikiami užsienio šalių kompozitorių kūriniai. I-oje klasėje klausomasi ištraukų iš P.Čaikovskio kūrinių, II klasėje – E.Grygo siuitos „Peras Giuntas“ (2 dalys), R.Šumano (4 pjesės). III-oje klasėje klausomasi – M.Glinkos (2 kūriniai), M.Musorgskio (2 pjesės), F.Šuberto (1 daina), V.A.Mocarto (1 daina, 2 maršo melodijos atkarpėlės) kūrybos, IV klasėje – P.Čaikovskio „Neapolietiškos dainelės“, J.S.Bacho pjesės, E.Grygo siuitos „Peras Giuntas“ (2 dalys), M.Musorgskio siuitos „Parodos paveikslėliai“, K.Sen-Sanso siuitos „Žvėrių karnavalas“ (5 dalys), L.van Bethoveno Devintosios simfonijos finalo.

Vadovėliuose (išskyrus E.Veličkos ir V.Krakauskaitės IV klasės vadovėlius) gausu smulkiosios tautosakos. E.Veličkos I klasės vadovėlyje pateikta 2 mįslės, 2 skaičiuotės, 6 patarlės, 2 posakiai ir 6 paukščių pamėgdžiojimai. II klasės vadovėlyje - 5 mįslės, III klasės – 4 mįslės. V.Krakauskaitės I klasės vadovėlyje yra 7 mįslės ir 1 greitakalbė, II klasės – 5 patarlės, III klasės vadovėlyje – 1 skaičiuotė, 6 mįslės ir 4 patarlės.

Tiek E.Veličkos, tiek V.Krakauskaitės I-IV klasių muzikos vadovėliai atitinka Bendrąsias programas ir Išsilavinimo standartus. Tačiau E.Veličkos IV klasės vadovėlio medžiagos apimtis bei sudėtingumas neatitinka šio amžiaus ypatumų. Jis pagrįstas muzikos teorija: intervalika, alteracija, reliatyviuoju solfedžio. V.Krakauskaitės vadovėliuose kiekvienos temos gale numatytos bei paaiškintos savarankiško darbo (ritmo pratybos, muzikavimo, muzikos klausymosi bei atpažinimo, kūrybinės užduotys) galimybės.

Minėtų autorių muzikos vadovėliai ugdo mokinių kūrybines galias, pateikia įvairių kūrybinių užduočių. E.Velička I klasės vadovėlyje pateikia 12 užduočių, II klasės – 3, III – 4, IV klasės – 12 užduočių. V.Krakauskaitė I ir II klasės vadovėliuose pateikia po 15 užduočių, III klasės – 16 ir IV klasės – 14. Visgi V.Krakauskaitės I-IV klasių vadovėliuose pateikta vaizdinė medžiaga yra įvairesnė, spalvingesnė, iliustracijos skatina norą domėtis mokomąją medžiaga, užduotys provokuoja dirbti su iliustracijomis, rodyti kūrybiškumą.

Abiejų autorių I-IV klasių vadovėlių (išskyrus E.Veličkos IV klasės vadovėlį) kalbos stilius bei sudėtingumas atitinka jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų ypatumus. Vadovėliai dera su kitų mokomųjų dalykų I-IV klasėms vadovėliais. *I klasės lietuvių kalbos vadovėlyje „Šaltinėlis“* pateikiama ta pati tema kaip ir E.Veličkos ir V.Krakauskaitės vadovėliuose – garsai aplink mus, 4 lietuvių liaudies dainų tekstai („Lietuva brangi“, „Turėjo bobutė žilą oželį“), 2 skaičiuotės, 1 ratelis („Pakulinis maišas“), išskiriamos šventės – Šv. Kalėdos, Naujieji Metai, Užgavėnės, Lietuvos valstybės atkūrimo diena. Siūloma pasigaminti muzikos instrumentą – švilpynę. *I klasės dailės ir darbelių vadovėlyje* pateikiamos tokios su muzika susijusios temos: lietuvių liaudies dainelės „Išėjo tėvelis į mišką“ inscenizacija, pavasario muzika, paukščiai, švilpynių lipdymas. *I klasės vadovėlyje „Aš ir pasaulis“* išskiriami etnografiniai regionai: Aukštaitija, Žemaitija, Dzūkija, Suvalkija bei tarmės ypatybės. Taip pat šventės: gimtadienis, Rugsėjo 1-oji, Šv. Kalėdos, Naujieji Metai, Užgavėnės, Šv. Velykos, Lietuvos valstybės atkūrimo diena.

II klasės lietuvių kalbos vadovėlyje pateikiama tokia pat tema kaip ir I-oje klasėje – garsai aplink mus, paukščių balsų pamėgdžiojimai. Pateikiamos 2 dainos („To to, stovėj oželis“, „Pempė“), siūlomos kūrybinės užduotys: pamėgdžioti pūgos švilpimą, lietaus šniokštimą, perkusiją, pasiklausyti tylos, įsivaizduoti ryto garsus, vidurnakčio tylą, sukurti R.Skučaitės „Linksmi lietaus

dainelei“ melodiją. Taip pat autorės moko paigaminti skambantį lanką, atsinešus į klasę įvairių instrumentų surengti koncertą.

II klasės dailės ir darbelių vadovėlyje pateikiamos tokios temos – žvėrys, paukščiai, muzikos išpūdis, savo etnografinio regiono prijuosčių rašto piešimas.

III klasės lietuvių kalbos vadovėlyje autorės pateikia 3 liaudies dainas („Iš miežio grūdo padariau alutį“, „Supkit meskit“), K.Vasiliausko dainą „Žemė Lietuvos“ bei 2 kūrybines užduotis: sukurti R.Skučaitės pasakai melodiją bei V.Tamulaičio ištraukai iš apsakymo sutartinę, jas padainuoti.

III klasės dailės ir darbelių vadovėlyje pateiktos tokios su muzika susijusios temos: pokalbis apie lietuvių liaudies meną, muzikinis folkloras, tautosaka, tautodailė, menų sintezė, muzikos instrumentas – barškutis.

IV klasės lietuvių kalbos vadovėlyje yra 6 lietuvių liaudies dainos („Šunta boba šustinėlius“, „Oi nėra tokio tėvelio“, „Siūbavo liepelė“), tokios kūrybinės užduotys: sukurti A.Liobytės pasakos personažams dainelių melodijas, padainuoti lietuvių liaudies pasakos „Karalaitis ir oželis“ oželio dainą bei A.Baranausko „Anykščių šilelio“ ištrauką.

IV klasės dailės ir darbelių vadovėlyje yra tokios temos – ciklas „Metų laikai“, muzikos instrumentai: kanklės, fortepijonas, arfa, smuikas, skudučiai, dūdelė.

Tiek E.Veličkos, tiek V.Krakauskaitės muzikos vadovėliuose pateikta medžiaga paremta aiškiais didaktiniais principais, remiasi ankstesnėse klasėse įgyta patirtimi bei žiniomis, turi aiškia loginę sistemą, išskyrus E.Veličkos IV klasės vadovėlį, kuriame tik IV-oje klasėje įvedamas reliatyvusis solfedžio (tuo tarpu nuo 2004m. V.Krakauskaitė savo vadovėliuose atsisako reliatyviojo solfedžio).

Minėtų autorių vadovėliuose atsižvelgiama į asmeninį bei sociokultūrinį naudojimo kontekstą, mokinyms įvedamas ne tik į savo tautos ir valstybės, bet ir kitų tautų, kultūrų kontekstą (ypač tai ryšku E.Veličkos vadovėliuose). Mokymo medžiaga pateikiama prasmingai, skatina mąstyti, reikštis kūrybiškai, pateiktos užduotys tinka ir mažiau, ir daugiau gabiems vaikams, atsižvelgiama į mokinių amžių bei ankstesnį pasirengimą (ypač V.Krakauskaitės vadovėliuose).

E.Veličkos vadovėlių gale pateikiamas nevirtotinių literatūrinėje kalboje bei tarmėms būdingų žodžių žodynėlis.

E.Veličkos ir V.Krakauskaitės muzikos vadovėliuose derinama žodinė ir vaizdinė medžiaga. Žodinis tekstas glaudžiai siejamas ir plėtojamas iliustracijomis. Vadovėlių dizainas šiuolaikiškas, iliustracijos spalvingos ir patrauklios (ypač V.Krakauskaitės vadovėliuose).

Minėtų autorių I-IV klasių muzikos vadovėliuose pateikta aiškios informacinės priemonės: turinys, terminų žodynai, informacijos šaltiniai bei literatūros sąrašai. Tikslingai derinamos muzikinės veiksenos, aiškios užduočių, pratimų sistemos, remiamasi suprantamumo, emocionalumo, psichologinio metodinio pagrįstumo principais.

4. 1. Pirma klasė

1. Dainavimas

E.Veličkos ir V.Krakauskaitės pirmos klasės vadovėliuose pateiktos dainelės, kurių melodijų garsai išsidėstę nuosekliai, ritmas grindžiamas aštuntinių, ketvirtinių, pusinių natų judėjimu. Dainelių tesitūra atitinka vaikų balsų diapazoną. Abiejų autorių vadovėliuose yra pateiktos 5 tos pačios dainelės – „A-a-a-a liūli, katinėlis guli“, „Kas ten teka per dvarelį“, „Virė virė košę“, „Zyru zyru“, „Oi, tu kiški žvairy“. E.Veličkos vadovėlyje pateikiamos 3 dainelės, kuriose vyrauja kvartos vingiai, V.Krakauskaitės – 2 dainelės („Du ožiukai“, „Skrido žvirblis“).

E.Veličkos vadovėlyje pateikiama 18 dainelių 2/4 metru -, 3/4 metru – 3, 4/4 metru – 1 žaidimas, V.Krakauskaitės vadovėlyje - 17 dainelių 2/4 metru, 5 - 3/4 metru, 2 dainelės 4/4 metru.

SKIRTUMAI

E.Veličkos vadovėlis I klasei	V.Krakauskaitės vadovėlis I klasei
<p>1. Vadovėlyje pateikiama 23 lietuvių liaudies dainelės ir 4 žaidimai.</p> <p>2. Dainelės, kuriose vyrauja sekundos vingiai - 7, tercijos – 13 („Graži ponia pelėda“, „Skrido žvirblis“).</p> <p>E.Velička pateikia įdomesnę dainelę („Išbėg išbėg pelė iš urvo“):</p> <p>4. Vadovėlyje dauguma dainų yra dainuojamos C-dur tonacija, 4 dainelės D-dur, F-dur ir d-moll tonacijomis.</p> <p>5. E.Velička dainelių melodijas pateikia spalvotomis natomis, stambesniu šriftu, ant dviejų linijų.</p> <p>6. Mokantis dainelės iš pradžių:</p> <ul style="list-style-type: none">a) po eilutę perskaitomi dainelės žodžiai;b) dainuojama tos dainelės svarbiausi tonai;c) uždara burna (mormorando) arba vienu	<p>1. Vadovėlyje pateikiama 61 lietuvių liaudies dainelė ir 26 žaidimai.</p> <p>2. Dainelės, kuriose vyrauja sekundos vingiai – 2, tercijos – 16, kitos pateikiamos žodiniiais tekstais.</p> <p>3. V.Krakauskaitė dainelės pradžioje pateikia ant dviejų linijų, vėliau – penklinėje, paryškindama raudona spalva (sol) liniją (reliatyviam solfedžiavimui).</p> <p>4. Mokantis dainelės, mokytojas dainą pailiustruoja – padainuoja labai muzikaliai, kad vaikai norėtų jos mokytis dainuoti. Jei įmanoma:</p> <ul style="list-style-type: none">a) pritariama pianinu ar akordeonu;b) padūduojama dainelės melodiją;c) aptariama.

skiemenių (do do do, a-a-a, lia-lia-lia ir pan.)
dainuojama tos dainelės melodija be žodžių, po
to su žodžiais.

E. Velička intonavimą lavinti siūlo išraiškingais patarlių, mįslių, greitakalbių sakymais ir jų dainavimą dviem, trim natomis:

- a) mokytojas dainuoja pirmą mįslės dalį, o mokinys – antrą dalį-atsakymą;
- b) tą pačią mįslę ar patarlę kiekvienas mokinys dainuoja vis kita melodija.

Taip pat mėgdžioti aplinkos garsų bei paukščių balsus.

Autorius pabrėžia vieną svarbiausią sėkmingo dainavimo sąlygą – taisyklingą kvėpavimą.

V. Krakauskaitė savo vadovėlyje siūlo pirmaklasių balsus lavinti žaidžiant žodžiais. Anot autorės, ritmingai tariami ar rečituojami šnekamosios kalbos žodžiai pratina taisyklingai formuoti balsą, plečia diapazoną, padeda lyginti balsus, pratina girdėti vienas kitą, derinti savo balsą prie kitų taip, kad visas choras skambėtų vienodai, lygiai. Vadovėlyje gausu dainelių, eilėraščių, greitakalbių, mįslių:

KALBĖKITE AIŠKIAI!

Kas skaito, rašo — duonos neprašo.
Baltos lankos, juodos avys,
Kas išmano, tas jas gano.

Ar jūs žinot
Tą dainelę,
Kaip kačiukas
Vijo pelę?

Ta pelytė
Tuoj po šluota,
Ir dainelė
Sudainuota.

14 O _ pa, o _ pa, o _ pa _ pa, bu _ vo žir _ nis ir pu _ pa.
Aš tą pu _ pa su _ ra _ dau ir dan _ tu _ kais su _ kram _ čiau.

14 UŽDUOTIS

31

V.Krakauskaitės vadovėlyje dainelės pateikiamos kartu su ritmo, grojimo pratimais. Abu autoriai pataria lavinti intonavimą pasitelkiant smulkiąją lietuvių liaudies tautosaką, pabrėžia taisyklingo kvėpavimo, intonavimo, dainos tonacijos bei diapazono svarbą.

2. Muzikos klausymasis

Abiejų autorių pirmos klasės vadovėliuose lyginami gamtos ir civilizacijos garsai, aplinka, kurioje atliekama muzika, atlikėjai – solo, choras, orkestras, supažindinama su lietuvių liaudies instrumentais: lumzdeliu, ragais, birbyne, skudučiais, kanklėmis, V.Krakauskaitė – dar ir su daudytėmis, dūdmaišiu, skrabalais bei tabalais.

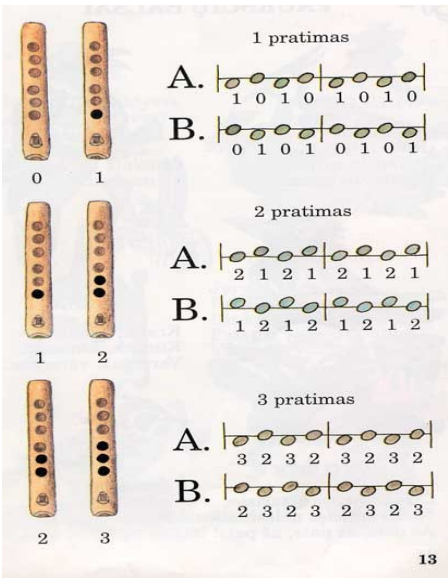
SKIRTUMAI

E.Veličkos vadovėlis I klasei	V.Krakauskaitės vadovėlis I klasei
<p>1. Svarbiausi muzikos klausymosi uždaviniai – mokytis įsiklausyti, pažinti (kad atpažinimas teiktų džiaugsmą) ir palyginti. To paties kūrinio klausytis pamokos pradžioje ir pabaigoje, kitą pamoką, po ilgesnės pertraukos, to paties kūrinio skirtingų interpretacijų, gretinant populiariausių instrumentų tembrus, įvairių formų kūriniais surasti vaizdinius atitikmenis.</p> <p>2. I- jį trimestrą siūloma klausytis gamtos ir civilizacijos, muzikinių ir nemuzikinių garsų, supažindinama su lietuvių liaudies instrumentais. II-jį trimestrą mokoma skirti vokalinę ir instrumentinę muziką, solo ir chorą, solo instrumentą ir orkestrą, klausomasi V.A.Mocarto „Figaro vedybų“ uvertiūros, M.K.Čiurlionio harm. l. l. dainos „Beauštanti aušrelė“, M.Musorgskio „Neišsiritusių paukščių balaletas“, III-jį trimestrą palyginama orkestras ir sintezatorius, klausomasi I.Stravinskio „Ugnies paukštės šokio“, S.Reich</p>	<p>1. Svarbiausias uždavinys - sutelkti vaikų dėmesį. Kitas svarbus momentas – vaikų nuteikimas klausytis. Tam siūloma panaudoti įvairius judesius (ilustruoti kūrinio dalis, muzikos pobūdį, imituoti įvairių muzikos instrumentų grojimo techniką), kurie ne tik padeda lengviau suvokti, greičiau įsiminti kūrinį, bet ir aktyvina dėmesį, pratina girdėti muziką šokant, vaikščiojant, bėgiojant.</p> <p>2. Vadovėlyje nėra turinio suskirstymo mėnesiais. Rekomenduojama klausytis gamtos, muzikinių ir nemuzikinių garsų. Supažindinama su būgnais, varpais, pianinu ir fortepijonu, lietuvių liaudies instrumentais, mokoma skirti solo ir choro, orkestro skambesį, aukštą ir žemą garsus. Solines ir chorines dainas siūloma išanalizuoti, išnagrinėti tekstus, išsiaiškinti neaiškius žodžius, arba perskaityti ar papasakoti dainos tekstą. Klausomasi lietuvių kompozitorių kūrinų: B.Dvariono, G.Vanagaitės bei</p>

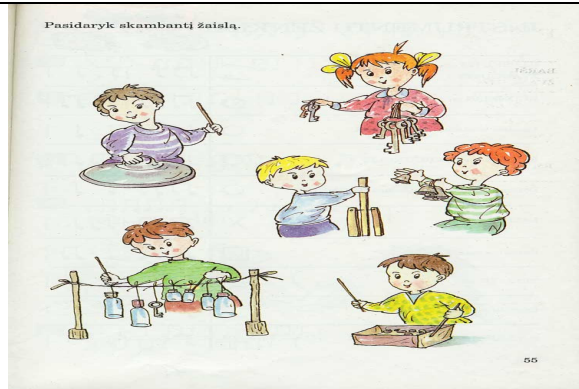
<p>„Įvairūs traukiniai“, pateikiami miuziklo fragmentai (M.Urbaičio „Dainuojantis ir šokantis mergaitės vieversėlis“.</p> <p>3. Kartą per mėnesį siūlo vaikams, klausantis muzikos, lieti akvareles, piešti grafines abstrakcijas, ornamentus, taip pat kurti eilėraščius, judėti pagal muziką.</p>	<p>užsienio autorių - P.Čaikovskio.</p> <p>3. Kiekvieną kartą klausantis to paties kūrinio vaikams siūloma skirti vis naujas užduotis, kreipti dėmesį į vaiko emocijas, išmokyti vaikus vertinti muzikos kūrinis ir pasirinkti mėgstamiausius.</p>
--	---

3. Instrumentinis muzikavimas

SKIRTUMAI

E.Veličkos vadovėlis I klasei	V.Krakauskaitės vadovėlis I klasei
<p>1. Siūlo mokyti pirmokus groti mokykline šešių skylučių dūdele <i>in C</i>. Groti dūdele mokomasi etapais. Pateikiami pratimai dešinei ir kairiai rankai, skaičiuotės: „Virė virė košė“, Algis dalgis“, Laipteliai“. Vėliau grojimas dūdele siejamas su natų rašto pažinimu.</p> 	<p>1. Siūlo groti įvairiais ritminiais instrumentais: barškučiais, žvangučiais, būgneliais, lazdelėmis, lėkštėmis, barškančiomis dėžutėmis, pasigaminti instrumentų modelių.</p> <p>2. Keliami grojimo mokymui tokie uždaviniai: vaikai turi žinoti muzikos instrumento pavadinimą, jo skambesio pobūdį; žinoti, kurioje klaviatūros vietoje yra aukštesni ir žemesni garsai; grodami ansamblyje jie turi stengtis pradėti ir baigti kartu, laikytis ritmo, tempo, dinamikos. Taip pat groti iš klausos lengvus pratimus, improvizuoti, kurti ritminius motyvus. Grojant instrumentais, siekti kuo gražesnio skambesio, naudoti kuo daugiau skirtingo tembro išraiškos priemonių (visokiausių žaislų, plojimo ir trepsėjimo būdų).</p>

2. Jei nėra dūdelių, siūloma mokytis groti elektronine, mechanine (fortepijono, akordeono) arba nebyliąja klaviatūra.

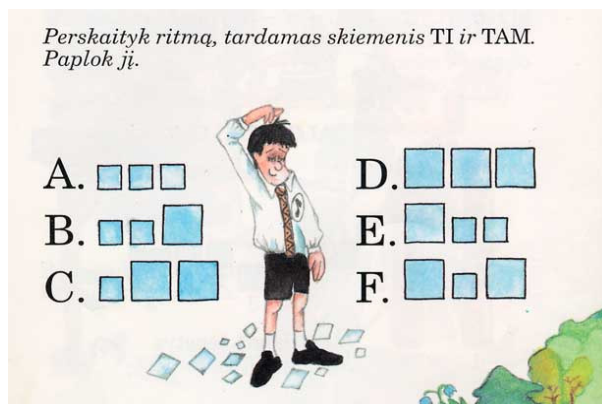

4. Ritmika

E.Velička siūlo pirmokų ritminius įgūdžius formuoti pasitelkiant žodį ir judesį:

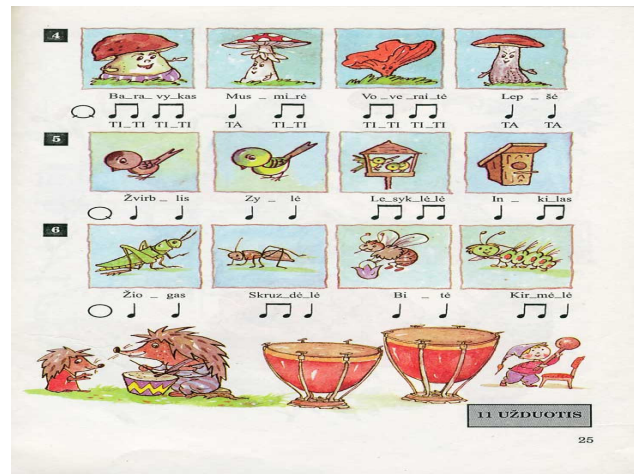
1. Smūgių (žodį sudarančių skiemenų) skaičiaus nustatymas.
2. Ilgų ir trumpų garsų atpažinimas (žodyje – skiemens).
3. Kirčio (akcento) vietos išskyrimas.
4. Metroritmikos pavyzdžiai (įvairios ketvirtinių ir aštuntinių natų kombinacijos 2/4 metru).
5. Ketvirtinė pauzė.

Ritmo pratyboms vadovėlyje skirta 15 puslapių.

V.Krakauskaitė siūlo ritmingai sakyti visokiausius skiemenis, žodžius, sakinius, įvairius žaidimus su muzika, žygiavimą, plojimą. Pirmieji natų skaitymo pratimai turi būti lengvi, pasirinkant žodžius be priešakčių. Vadovėlyje pateikta daug ritmo pavyzdžių ir užduočių. Ritmo

pratybos glaudžiai siejamos su dainavimu, grojimu. Ritmo pratyboms vadovėlyje yra skirta 60 puslapių.

5. Natų skaitymas, solfedžio

SKIRTUMAI

E.Veličkos vadovėlis I klasei	V.Krakauskaitės vadovėlis I klasei
<p>1. Vadovėlyje dainelės solfedžiuojamos taip:</p> <p>a) pagal mokytojo rodomus rankų ženklus;</p> <p>b) pagal mokytojo rodomus klavišus didelėje popierinėje klaviatūroje;</p> <p>c) iš natų (skiemėmis TI ir TAM perskaitomas ritmas, vėliau dainuojama solmizacijos skiemėmis);</p> <p>d) melodijos dainuojamos su atitinkamais žodžiais;</p> <p>e) melodijos dūduojamos.</p> <p>Kiekviena šių intonacijų įsisavinama etapais: mėgdžiojimas; atmintinis diktantas; natų skaitymas; diktantai raštu; kūryba, žaidimai, naudojant rankų ženklus.</p>	<p>1. V.Krakauskaitės vadovėlyje solfedžiuojama šitaip:</p> <p>a) mokytojui rodant ir dainuojant kelis rankų ženklus – kelių garsų vingį, mokiniai irgi rodo ranka ženklus ir dainuoja garsų skiemėmis;</p> <p>b) mokiniai rodo rankų ženklus, dainuodami atitinkamus skiemenis be mokytojo pagalbos;</p> <p>c) garsiai dainuodami, dar kartą viską pakartoja;</p> <p>d) kartoja užduotį tyliai, tik rodydami rankų ženklus;</p> <p>e) padainuoja užduotį garsiai kartu ar pavieniui.</p> <p>Natos mokomos tokia tvarka:</p>

Natos mokomos tokia tvarka:

1. *Sol – mi;*
2. *Re – mi – sol;*
3. *La – sol – mi;*
4. *Fa – sol – la.*

1 2 4

LA SOL MI

Paduok:

A. B.

C. D.

E. F.

LA, SOL ir MI fortepijono klaviatūroje:

MI SOL LA

54

1. *So – mi;*
2. *So – la.*

SO MI

76 SO MI SO-SO MI SO-SO MI-MI SO MI

77 SO MI SO-SO MI-MI MI SO-SO SO-SO MI MI

78 SO MI SO-SO SO-SO MLMI MLMI

Zyru zyru, duok pipirų,
Kad neduosi, nezyruosiu.
Pasamdysiu penkis vyrus,
Kad sugrauztų man pipirus.

64

E.Velička vadovėlio gale – metodiniuose patarimuose pateikia vadovėlio turinio orientacinį suskirstymą mėnesiais. Taip pat pateikia literatūrinėje kalboje nevartotinų, kuriai nors tarnei būdingų žodžių bei posakių paaiškinimus. V.Krakauskaitės vadovėlis yra gausiau iliustruotas, spalvingesnis, įdomesnis.

4.2. Antra klasė

1. Dainavimas

Dainelės, pateiktos antros klasės vadovėliuose yra platesnės apimties, melodijos vingresnės, įvairesnės ritmikos. Daina „O kai aš“, žaidimai – „Jurgeli meistreliai“, „Aguonėlės“ yra pateiktos ir E.Veličkos, ir V.Krakauskaitės vadovėliuose.

V.Krakauskaitės vadovėlyje yra 3 dainelės su prieštakčiu, E.Veličkos – 4 dvibalsės dainos. E.Veličkos vadovėlyje pateikiama 20 lietuvių liaudies dainų, V.Krakauskaitės - 24 lietuvių liaudies dainos. E.Velička pateikia 6 kvartos apimties, 10 sekstos apimties dainelių, V.Krakauskaitė - 11 kvartos apimties ir 7 sekstos apimties daineles.

SKIRTUMAI

E.Veličkos vadovėlis II klasei	V.Krakauskaitės vadovėlis II klasei
<p>1. Vadovėlyje pateikta po 1 latvių ir indų liaudies dainą, 5 žaidimai.</p> <p>2. Kvintos apimties dainelių – 4, , septimos – 1, oktavos – 6.</p> <p>3. Dainelės, kuriose yra kvartos slinkty -15, kvintos – 4, sekstos -1 daina. Kitose dainelėse vyrauja sekundų ir tercijų šuoliai.</p> <p>4. Dainelės, pateiktos 2/4 metru – 32, 3/4 metru – 1, 3/8 metru – 5, 4/4 metru – 1 ir kintančio metro – 8 dainelės.</p> <p>5. C-dur tonacija dainuojamos 26 dainelės, F-dur – 12, G-dur – 4 ir d-moll – 2 dainelės.</p> <p>6. Vadovėlyje 4 dainose sutinkami šešioliktinių natų epizodai.</p>	<p>1. Autorė pateikia 21 lietuvių kompozitorių sukurtą dainą, po 1 čekų ir šveicarų dainą ir 3 žaidimus.</p> <p>2. Kvintos apimties dainelių – 17. Vadovėlyje nėra septimos ir oktavos apimties dainelių.</p> <p>3. Dainelės, kuriose yra kvartos slinkty – 12, kvintos – 4, kitose dainelėse vyrauja sekundų ir tercijų šuoliai.</p> <p>4. Dainelės, pateiktos 2/4 metru – 27, 3/4 metru – 3, 4/4 metru – 8. 3/8 ir kintančio metro dainelių vadovėlyje nėra.</p> <p>5. Dainelių ritmika grįsta aštuntinių, ketvirtinių, pusinių, pusinių su tašku natų judėjimu.</p> <p>6. Dainelės pradžioje rašomos ant dviejų linijų, vėliau – penklinėje.</p>

7. Dainelės užrašomos penklinėje, solfedžiavimui ir grojimui skirtos dainelės – ant dviejų linijų.	
--	--

E.Velička siūlo tokius kvėpavimo pratimus ir vokalius žaidimus:

1. „Pompa ir pripučiamas žaislas“.
2. Sustojus į ratelį vieną garsą padainuoti unisonu („m-m-m“; „o-o-o“; „ė-ė-ė“).
3. Dainelių melodijas atlikti mormorando, vienu skiemeniu („do-do-do“; „du-du-du“; „na-na-na“), uždengus vieną ausį.
4. Balso lavinimui dviejų garsų melodiją dainuoti skirtingu aukštumu.

V.Krakauskaitės siūlo kiekvieną pamoką pakartoti melodinius vingius, dainuotus pirmoje klasėje, pajvairinti kitais ritmais, pažaisiti „Papūgėlė“ – dainuojamą melodiją pritaikyti pagal individualias vaiko balso savybes, diapazoną. Taip pat dainuoti pagal rankų ženklus. Vokales pratybas pajvairinti dainuojant pratimus:

- a) vis kitokiais ritmais;
- b) įvairiais skiemenimis.

ir, ur

● Skaitykite pamažu, paskui greitai:
Širmas žirgas po dirvą laksto.

Vos pra - dė - jo mai - šas ir - ti, mil - tai ė - mė bir - ti, bir - ti.

Autorė siūlo pratinti mokinius pajauti, išgirsti kelių garsų sąskambius. Nors vadovėlyje nėra dvibalsių dainų autorė siūlo šiuos metus skirti liaudiškam antrinimui - „turavojimui“.

2. Muzikos klausymasis

Abu autoriai siūlo muzikos klausytis pagal pateiktus piešinius, moko skirti muzikos nuotaiką pagal spalvas. Mokiniai skatinami skirti vokalinę muziką nuo instrumentinės, suvokti dirigento vaidmenį orkestre. Daug dėmesio skiriama atskiriems instrumentams įsiklausyti.

E.Velička skatina domėtis kitų šalių, epochų muzika, V.Krakauskaitė apsiriboja daugiau savo krašto muzika.

SKIRTUMAI

E.Veličkos vadovėlis II klasei	V.Krakauskaitės vadovėlis II klasei
<p>1. Autorius siūlo tris keliones, kurios padės vaikams susipažinti su įvairiais muzikos instrumentais, įvairių kraštų ir įvairių laikų muzika:</p> <p>1. Kelionę po pasaulį. Siūloma paklausyti įvairių Lietuvos regionų dainų (kiekvieno regiono po 1 dainą) pavyzdžių; supažindinama su latvių ir estų, kitų šalių - indų, Tolimųjų Rytų, Afrikos, Šiaurės Amerikos indėnų muzika (po 1 pavyzdį);</p> <p>Suvalkiečiai dainuodami sau pritaria kanklėmis.</p> <p>Dzūkai dažniausiai dainuoja vienbalses dainas. Jų dainos labai melodingos.</p> <p>Sutartinės būdavo giedamos Aukštaitijoje.</p> <p>2. Kelionę į muzikos instrumentų šalį: siūloma paklausyti K.Sen-Sanso „Žvėrių karnaval“ ciklo (13 pjesių); supažindinama su tokiais instrumentais: gitara, trimitu, saksofonu,</p>	<p>1. Vadovėlyje keliamas tikslas – supažindinti mokinius su muzikinio garso savybėmis:</p> <p>1. Garso ilgumu (padainuoti pagal rankos ženklus, atpažinti iš klausos, skambinti vienu klavišu, groti dūdele ar dainuoti skirtingo ilgumo garsų eilę).</p> <p>2. Garso aukštumu (įsidėmėjus <i>so</i> ir <i>mi</i> garsus, padainuoti grupėmis, rodant rankų ženklus, pažaisti klausos diktantą, dainuoti du skirtingo aukštumo garsus iš natų; pasiklausyti kūrinių ir juos aptarti; parodyti rankomis aukštyn ir žemyn slenkančių garsų liniją).</p>

smuiku, cimbolais);

3. Kelionę laiko mašina. Supažindinama su įvairių epochų muzika: romantizmo, klasicizmo, baroko, renesanso, viduramžiais, šiandienine muzika (po 1 pavyzdį).

3. Garso dinamika (padainuoti skirtingo garsumo garsus; paskambinti trumpą pjėsę su įvairia dinamika; padainuoti žinomą dainelę įvairiu garsumu, parodyti judesiais ar žingsniais skambančios muzikos garsumą).

au

Tas šunelis **au au au**: „Aš belodams pavargau,

f ————— **mf**

au au au, au au au, aš belodams pavargau.“

mf ————— **p**

Penki traukia, du vanagai laukia, trečias į šulinį braukia. Kas?

4. Garso tembrų (paklausyti draugų balsų tembro; sugretinti melodijas, pagrotas skirtingais instrumentais; prisiminti ir aptarti įvairių instrumentų išvaizdą, formą, dydį, garso išgavimo būdą). Supažindinti plačiau su pianinu ar fortepijonu. Aptarti choro, orkestro, solisto, dirigento sąvokas.

KUR SENELIS?

Choras
Kur se - ne - lis? Ka jįs dir - ba?
— Už klo - ji - mo. — Vy - žas pi - na.

Solo I
Kur jis sės?
Solo II
Kur jis stos?
— Ant au - sies. — Ant barz - dos.

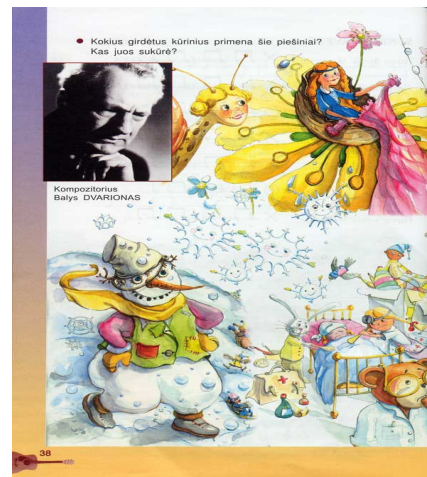
Choras
Kai ta barz - da pa - kru - tės, tai se - ne - lis nu - braz - dės.

2. Autorė daug dėmesio skiria aplinkos garsams, siūlo paklausyti gamtos, gatvės garsų pagal pateiktus paveikslėlius, apibūdinti. Taip pat klausomasi liaudies instrumentų: ragų, daudyčių, būgno, dūdmaišio, kanklių, skudučių muzikos, siūloma ją apibūdinti. Klausymui pateikia St.Šimkaus dainą „Pas močiutę augau“, V.Bagdono 4 pjeses, A.Rekašiaus 3 daineles, G.Vanagaitės 2 daineles, E.Grygo 1 pjesę („Rytas“) ir R.Šumano 5 pjeses („Linksmas valstietis“, „Drąsusis raitelis ir kt.).

Palyginami senovinių styginių instrumentų tembrai su dabartiniais – smuiku, altu, violončele, kontrabosu, mandolina, balalaika, cimbolais, kanklėmis, arfa, gitara.

Supažindinama su muzikos žanrais: maršu, polka, valsu.

3. Siūloma skatinti pajusti klausomo kūrinio pobūdį, sugretinti su daikto, veikėjo vaizdiniu, mokinių fantaziją sužadinti gretinant muziką ir spalvas. Piešiniai, pateikti vadovėlyje yra tinkami pokalbiui apie muziką ir veiksmą:

3. Instrumentinis muzikavimas SKIRTUMAI

E.Veličkos vadovėlis II klasei	V.Krakauskaitės vadovėlis II klasei
<p>1. Autorius siūlo pasigaminti (ar įsigyti) devyniastyges kankles.</p> <p>2. Vadovėlyje visos grojimui (dūdele ar klaviatūra) skirtos melodijos yra rašomos ant dviejų linijų, stambesniu šriftu. Kolektyviniam muzikavimui skirtos 5 dainelės ritmo pritarimui, 6 sutartinės, 3 kanonai, 17 dainelių, specialiai sukurti 3 ansambliai.</p> <p>3. Muzikavimui siūloma naudoti dūdeles, klaviatūrą, kankles, akmenukus, pagaliukus, „skambančius kūno gestus“ – plojimą, trepsėjimą, pliaukšėjimą per kelius, spragsėjimą pirštais:</p> 	<p>1. Siūloma pasigaminti skambančių žaislų.</p> <p>2. Vadovėlyje instrumentiniam muzikavimui pateikiama 15 nesudėtingų ir 20 sudėtingesnių (dviems ir daugiau instrumentų) ritmo pratimų. Siūloma išmokti groti keturių taktų (26 pavyzdžiai) ritmines frazes, kurios tiks pritari ti paties metro ir struktūros dainai ar atlikti įvairiais instrumentais:</p> <p>3. Siūloma susipažinti su instrumentų garsų savybėmis, skambėjimo pobūdžiu, garso išgavimo būdais. Ilgai virpančiais instrumentais, tokiais kaip lėkštelės, trikampis groti ilgas natas, smulkias, trumpas natas išgauti medinėmis dėžutėmis, lazdelėmis, būgneliais su lazdelėmis.</p>

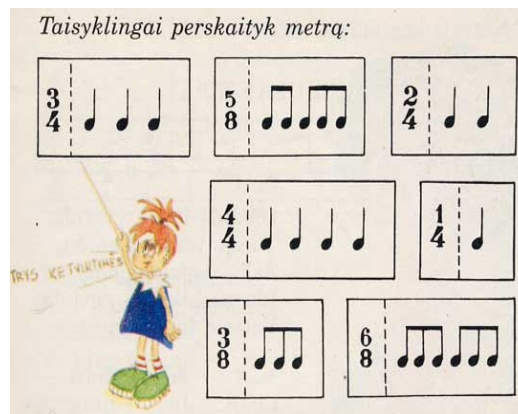
4. Ritmika

E.Veličkos antros klasės vadovėlyje mokiniai įgyja žinių apie metrą, sugeba skaityti ir atlikti aštuntinę pauzę, išmoksta diriguoti 2/4 ir 3/4 metrą, susipažįsta su pusine nata. Ritmo pratybose (per 30 pavyzdžių) garsų trukmės siejamos su atitinkamais skiemenimis ir judesiais (ketvirtinė nata – delnais plekštelėti per kelius, aštuntinė nata – suploti delnais, ketvirtinė pauzė – rankomis skėstelėti į šonus, aštuntinė pauzė – pirštų galais suduoti į orą) :

1. Mokytojas skiemenimis skanduoja ritmą, vaikai jį atlieka, rodydami atitinkamus judesius;

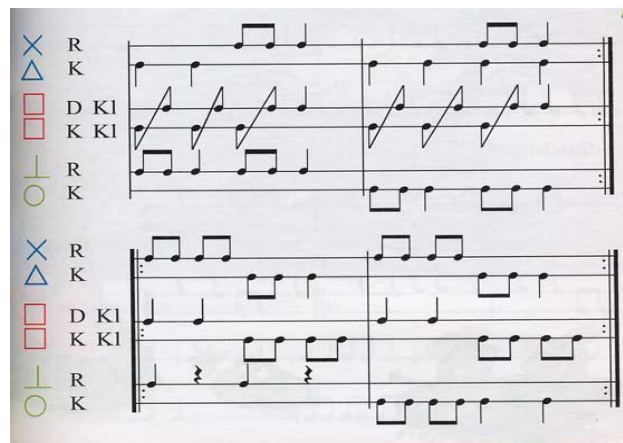
2. Mokytojas rodo judesius, vaikai taria atitinkamus skiemenis;
3. Mokytojas skanduoja ritmą, vaikai jį sudėlioja iš atitinkamų metroritminių kortelių;
4. Vaikai skaito ritmą pagal mokytoja pateiktas metroritmines lenteles.

Be tradicinių metrų, vadovėlyje pateikti ir mišriųjų metrų pavyzdžiai. Šių metrų suvokimui autorius siūlo naudoti atitinkamas skandutes, judesius bei greitakalbes (8 pavyzdžiai):

V.Krakauskaitės antros klasės vadovėlyje ritmo pratimai pagrįsti tokiomis pat ilgumo vertėmis kaip ir pirmos klasės, tik pridėdama pusinę nata su tašku, bei parenkami sudėtingesnės užduotys.

Rekomenduoja pakartoti žinomus ritmus, prisiminti pirmos klasės ritmo žaidimus. Po to vadovėlyje esančius pratimus žaisti dviem grupėmis, pažygiuoti vardinant piešinius ar tariant natų skiemeninius pavadinimus, prisiminti geometrines figūras, jų ritmus. Dviem grupėms siūlomus atlikti pratimus galima ploti ir trepsėti, belsti ai barškinti žaislu, atlikti dviem skirtingais instrumentais ir pan. Ritminiai ostinato pratimai yra papildomi nauju judesiu – plojimu į kelius, dažnesniu dešinės ir kairės rankos bei kojų kaitaliojimu. Tokie pratimai pateikti didėjančio sudėtingumo tvarka. Juos galima atlikti ir instrumentais kaip savarankišką kūrinį:

SKIRTUMAI

E.Veličkos vadovėlis II klasei	V.Krakauskaitės vadovėlis II klasei
<p>1. Vadovėlyje pateiktos tokios ritminės vertės: ketvirtinė nata, ketvirtinė pauzė, aštuntinė nata ir aštuntinė pauzė.</p>	<p>1. Autorė tas pačias žinomas vertes (ketvirtinė nata ir ketvirtinė pauzė, aštuntinė nata ir aštuntinė pauzė) papildo pusine nata su tašku.</p>

5. Natų skaitymas, solfedžio

E.Velička vadovėlyje pateikia 36 pratimus, skirtus solfedžiavimui. Pateiktos 27 dainelių melodijos solfedžiuojamos taip:

1. Pagal mokytojo rodomus ženklus;
2. Pagal mokytojo rodomus klavišus didelėje popierinėje klaviatūroje;
3. Iš natų (pirma skiemenimis TI ir TAM perskaitomas dainelės ritmas, vėliau dainuojama solmizacijos skiemenimis);
4. Melodijos dainuojamos su atitinkamais žodžiais;
5. Melodijos dūduojamos.

DO – RE – MI – FA

DO

DO nata rašoma ant pridėtinės linijos.
Dūdele ją pagrosite, jei uždengsite visas šešias skylutes.

Dūduokite, solfedžiuokite, isiklausykite:

A. B. C. D. E. F.

DO RE MI FA

V.Krakauskaitės vadovėlyje pateikti ritmo, melodinių vingių atžvilgiu sunkėjantys pratimai (pateikta per 80 pratimų) su naujomis užduotimis.

Kiekvieno skirsnio naujieji melodijų vingiai įjungiami ir į šnekamosios kalbos pratimus, įvairių patarlių, posakių rečitavimą:

SKIRTUMAI

E.Veličkos vadovėlis II klasei	V.Krakauskaitės vadovėlis II klasei
<p>1. Autorius rekomenduoja pradžioje prisiminti <i>re, mi, fa, sol, la</i> natas, rasti šias natas klaviatūroje, padūduoti.</p> <p>2. Solfedžio užduotys suskirstytos temomis, pateikiama pratimų, dainelių kiekvienam melodiniam vingiui: <i>sol-mi; re-mi-sol; la-sol-mi; fa-sol-la; do-re-mi-fa; sol-mi-re-fa.</i></p>	<p>1. V.Krakauskaitė siūlo pradžioje prisiminti <i>so-mi</i> intonaciją, padainuoti dviem garsais vadovėlyje esančias patarles, pratimus. Pakartoti garsą <i>la</i>. Su šiais garsais padainuoti dainelių, pasolfedžiuoti. Pakartoti pirmos klasės pratimus.</p> <p>2. Užduotys solfedžiavimui sudėtos skirsniais pagal temas, įtraukiant vis naują natą, ar melodinį vingį:</p> <p><i>so-mi-re; so-fa-mi; so-re; la-so-mi-re; so-mi-do; do-re-mi; so-mi-re-do; do-re-mi-so-la; so-fa-mi; so-fa-mi-re-do; mi-fa-so; fa-re; fa-la; la-fa.</i></p>

E.Veličkos II klasės vadovėlio gale yra pateiktas (literatūrinėje kalboje nevartotinų žodžių – slavizmų, polonizmų, germanizmų, pasenusių, bei kokiai nors tarmai būdingų žodžių) žodynėlis; pilni dainų tekstai, žaidimų aprašymai; kanklių akordai bei literatūra apie kankles bei metodiniai patarimai mokytojams ir tėvams.

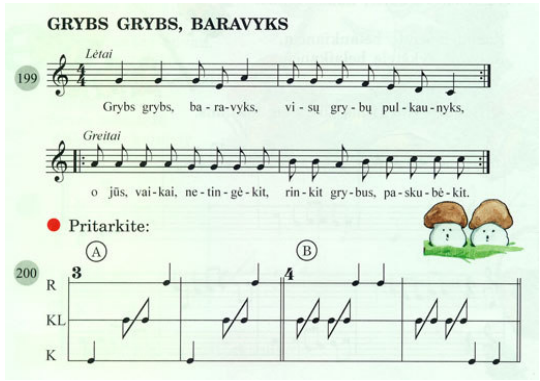
4.3. Trečia klasė

1. Dainavimas

Trečios klasės vadovėliuose esančios dainelės yra daug judresnės negu antroje klasėje. Atsiranda dainelių 3/8, 5/8, 6/8 metru. Įdomesnės ritminės figūros: □ . ♩; ♪ ♩ □; ♩ ♩ ♩ ♩ ♩; ☒☒ ♩; ♩ □.

E.Veličkos vadovėlyje pateiktos 2 septimos, 9 oktavos ir 1 nonos apimties dainelės. V.Krakauskaitės – 3 septimos, 10 oktavos ir po 1 nonos ir undecimos apimties dainelės. E.Velička pateikia 38 dainelės 2/4 metru, V.Krakauskaitė – 32 dainelės.

SKIRTUMAI

E.Veličkos vadovėlis III klasei	V.Krakauskaitės vadovėlis III klasei
<p>1. E.Veličkos vadovėlyje pateikiamos 73 lietuvių liaudies dainos, 3 latvių dainos, bažnytinė giesmė, intervalų dainelė, 5 žaidimai, 4 rateliai. Iš jų - 3 dvibalsės dainos.</p> <p>2. Tercijos apimties dainelės – 11, kvartos – 19, kvintos – 22, sekstos - 22.</p> <p>3. Dainelės, pateiktos 3/4 metru – 17, 4/4 metru – 14, 3/8 metru – 5, 6/8 metru – 7, 5/8 metru – 3, 4/8 metru – 3, besikeičiančio metro - 2.</p> <p>(„Jurgi, Jurgi Jurgelaiti“):</p> <p>4. Dauguma dainų dainuojamos C-dur tonacija – 35, d-moll – 7, F-dur – 18, G-dur – 6, Es-dur – 1, a-moll – 1, A-dur – 1 ir D-dur – 1.</p>	<p>1. V.Krakauskaitė vadovėlyje pateikia 24 lietuvių liaudies dainas, 22 lietuvių kompozitorių dainelės vaikams, po 1 vokiečių, vengrų, prancūzų liaudies dainą, 2 užsienio kompozitorių sukurtas dainas ir 12 žaidimų.</p> <p>2. Tercijos apimties dainelės – 4, kvartos – 10, kvintos – 8, sekstos – 12.</p> <p>3. Dainelių, pateiktų 3/4 metru - 9, 4/4 metru – 8.</p> <p>4. Dainelių melodijos pateiktos nurodant jų tempą, pobūdį, dinamiką.</p> <p>5. Dainoms siūloma pritarti plojant, trepsint ar grojant ritminiais instrumentais.</p>

<p>5. Dainelių melodijos vaikams pateikiamos penklinėje, stambesniu šriftu.</p>	
<p>6. Dainoms, jei tinka, siūloma pritari kanklėmis.</p>	

E.Velička trečioje klasėje siūlo pakartoti pirmoje ir antroje klasėje išmokus balso lavinimo pratimus:

- a) „pompa ir pripučiamas žaislas“;
- b) vieno garso tęsimas unisonu;
- c) dainų melodijų dainavimas mormorando, vienu skiemeniu;
- d) dainavimas susilenkus per juosmenį (garso atramai gerinti);
- e) dainavimas uždengus vieną ausį (savo balso girdėjimui);
- f) paprastą dviejų garsų melodiją dainuoti skirtingu aukštumu.

Vadovėlyje siūloma keletas naujų kvėpavimo ir balso lavinimo pratimų:

- a) pratimą „Laipteliai“;
- b) psichofizinius kvėpavimo pratimus (rekomenduoja atlikti tyrame ore, neprisivalgius, nepervargus, nesusierzinus);
- c) psichofizinius balso lavinimo pratimus (jie atliekami jungiant nuotaiką, judesį, garsą ir žvilgsnį). Tokie pratimai padeda pažinti savo balsą, praplėsti diapazoną, lavinti intonavimo raiškumą, skatina balsą skambėti natūraliau.

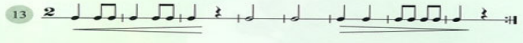
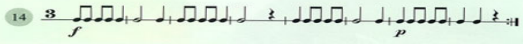

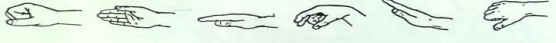

E.Veličkos vadovėlyje pateiktos dainos (kanonai, sutartinės, raudos) ir žaidimai darniai jungiasi į kalendorinį ratą. Pateikiama dainų, kuriose: matosi paros laiko kaita; svarbiausi žmogaus gyvenimo įvykiai (lopšinė, vestuvių dainos, našlaičių dainos raudos, apeiginis žaidimas).

V.Krakauskaitė rekomenduoja nuo pat mokslo metų pradžios pakartoti viską, kas išmokta per pirmuosius dvejus metus. Prisiminti žaidimą „Papūgėlė“, žaisti žaidimą „Pokalbis“, „pasikalbant“ tik garsų intonacijomis. Klausti ir atsakyti:

- a) mormorando;
- b) skiemeniu „to-to“, „da-da“ ir pan.

Autorė siūlo naują žaidimą - „Surask“ (vaikai turi užsimerkę išiklausyti į vieną garsą, išgautą ksilofonu ar pianinu ir paskui iš nurodytų klavišų ar plokštelių atpažinti tą, kuriuo buvo šis garsas išgautas). Siūloma išmokti kanoniškai dainuoti daineles.

2. Muzikos klausymasis SKIRTUMAI

E.Veličkos vadovėlis III klasei	V.Krakauskaitės vadovėlis III klasei
<p>1. E.Velička, muzikos pažinimui (muzikos klausymuisi, apibūdinimui, vertinimui) skirtus kūrinius, sieja su metų laikų tematika. Tai „Kalendorinis ratas“, kuris sudarytas iš keturių metų laikų, jie padalinti į kalendorines dainas, žaidimus, ratelius, giesmes.</p> <p>I-ji trimestrą siūloma klausytis A.Vivaldžio koncerto smuikui „Metų laikai“ dalį „Ruduo“, P.Čaikovskio pjesių ciklo „Metų laikai“ fortepijonui 3 pjeses rudens tematika, lietuvių kompozitorių (N.Valančiūtės, V.Bartulio) 2 pjeses lietus tematika.</p> <p>II- jį trimestrą - A.Vivaldžio koncerto smuikui „Metų laikai“ dalį - „Žiema“, P.Čaikovskio pjesių ciklo „Metų laikai“ fortepijonui 3 pjeses žiemos tematika, A.Corellio Kalėdinio koncerto fragmentų.</p> <p>III-ji trimestrą atitinkamai A.Vivaldžio koncerto 2 dalis, P.Čaikovskio pjesių ciklo „Metų laikai“ fortepijonui po 3 pjeses pavasario bei vasaros tematika, B.Kutavičiaus styginį kvartetą bei L.van Bethoveno „Pavasario sonatos“ ištrauką.</p>	<p>1. Autorė kartoja bei tęsia antroje klasėje pradėtą temą apie muzikinio garso savybes:</p> <p style="text-align: center;">1. garso stiprumą;</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 10px 0;"> <p style="text-align: center;">GARSO STIPRUMAS</p> <p>Ką vadiname dinamika? Ką reiškia šie dinamikos ženklai? <i>f p mf mp ff pp f p p f</i> _____</p> <p>● Skaitykite, plokite, belskite šiuos pratimus, laikydamiesi nurodytų dinamikos ženklų.</p> <p>13 </p> <p>14 </p> </div> <p style="text-align: center;">2. tembrą;</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 10px 0;"> <p style="text-align: center;">GARSO TEMBRAS</p> <p>Garso spalva, arba tembras, padeda mums atskirti kiekvieno žmogaus balsą. Užsimerkite, paklausykite ir atspėkite, kuris jūsų draugas skaito šiuos sakinius:</p> <p>Mažas akmenėlis didelį vežimą nuverčia. Nemesk kelio dėl takelio. Kas tėvų neklauso, valgo duoną sausą.</p> </div> <p style="text-align: center;">3. garso aukštį.</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 10px 0;"> <p style="text-align: center;">GARSO AUKŠTIS</p> <p>● Kokius garsus mokate parodyti rankų ženklais? Kokius garsus reiškia šie rankų ženklai?</p> <p>Ką vadiname solfedžiavimu? Ką žymi dainos raktas?</p> <p>● Išžiūrėję, kur parašytas dainos raktas, pasakykite, kokios tai natos, ir pasolfedžiuokite jas:</p> <p>17 </p> </div> <p>2. V.Krakauskaitė pateikia klausytis sudėtingesnės muzikos negu antroje klasėje, įdomesnės įvairiausiai tembrais ir išraiškos priemonėmis. Įtvirtina mokinių žinias apie klavišinius instrumentus: pianiną, fortepijoną, vargonus, akordeoną, supažindina su fisharmonija, klavesinu bei tęsia antroje klasėje pradėtą pažintį su mediniais pučiamaisiais instrumentais: daudyte, ragu, skudučiais,</p>

Antonio VIVALDI
(Antonijus VIVALDIS)
(1678—1741)

RUDUO

Metų laikai — kompozitorių mėgstama tema. Žymiausi šia tema parašyti kūriniai — baroko muziko italo Antonio VIVALDI (Antonijaus Vivaldžio) keturi koncertai smuikui ir orkestrui ir rusų kompozitoriaus romantiko Piotro ČAIKOVSKIO dvylika pjesių fortepijonui. Šių kūrinių jūs klausysitės per visus mokslo metus.

Piotras ČAIKOVSKIS
(1840—1893)

2. Stambių ciklų autorius siūlo klausytis dalimis, vėliau – ištisai. Po to apibūdinti kūrinių nuotaiką, charakterį, tempą, atlikėjų sudėtį bei formą. Kai kada rekomenduojama muzikos klausymąsi sieti su piešimu ir improvizuotu šokiu.

dūdmaišiu, dūdele. Lyginami skersinės ir išilginės fleitų tembrai.

3. Vadovėlyje pateikiama žinių apie žymiausius pasaulio kompozitorius: M.Glinką, M.Musorgskį, R.Šubertą, V.A.Mocartą bei lietuvių kompozitorius – V.Barkauską (6 pjesė klausymuisi), J.Čiurlionyte (4 dainelės), V.Kuprevičiumi (2 dainelės).

I-jį pusmetį autorė siūlo klausytis programinės muzikos pagal pateiktas puikias iliustracijas: M.Glinkos: „Černomoro maršo“ iš operos „Ruslanas ir Liudmila“, „Šlovės“ choro iš operos „Ivanas Susaninas“, M.Musorgskio „Raganas“ iš „Parodos paveikslėlių“.

II-jį pusmetį - R.Šuberto dainos „Girių karalius“, V.A.Mocarto „Turkų maršo“.

Mokslo metų pabaigoje E.Velička ir V.Krakauskaitė rekomenduoja surengti muzikos klausymosi koncertą-mišlę (atpažinti kūrinius, prisiminti autorius). O kad lengviau būtų prisiminti, E.Velička siūlo išspręsti kryžiažodį, esantį pratybų sąsiuvinyje.

E.Velička daugiau dėmesio skiria metų laikų (stambių ciklų) ir kalendorinių dainų klausymuisi, o V.Krakauskaitė gilina žinias apie medinius pučiamuosius instrumentus, suteikia žinių apie žymius pasaulio kompozitorius, jų muzikos ypatybes.

3. Instrumentinis muzikavimas

E.Velička trečios klasės vadovėlyje siūlo muzikuoti ansambliu, nes ansamblinis muzikavimas lavina harmoninę klausą, ritmo pojūtį bei valingą gebėjimą išlaikyti dėmesį. Pateikta per 50 pratimų, 1 dainos pritarimas, 8 pjesės („Papliauška“, „Likalaukių katė“). Jas siūloma atlikti skudučiais, dūdelėmis, pagaliukais, lazdelėmis, pliaukšėjimu. Mokytis groti siūloma taip:

- ansamblio balsai skaitomi po vieną, tariant reikiamus skiemenis ir atliekant atitinkamus judesius;
- į ansamblių jungiami du pirmi balsai (skiemenimis skaitomas ritmas arba solfedžiuojama);
- į ansamblių jungiami trečias ir ketvirtas balsai;
- į ansamblių jungiami visi penki balsai. Penktą balsą groja mokytojas arba itin gerą ritmo pojūtį turintis mokinys.

Arba (taip siūloma groti kanoną):

- po vieną solfedžiuojami „pučiamųjų“ balsai (I dūdelė, II dūdelė, III dūdelė);
- tariant skiemenis ar atliekant judesius, po vieną skaitomi „mušamųjų“ balsai (akmenukai ir pagaliukai);
- akmenukai ir pagaliukai jungiami į duetą;
- prie „mušamųjų“ grupės prijungiama viena kuri nors dūdelė;
- į ansamblių jungiamos trys dūdelės (be mušamųjų);
- į ansamblių jungiami visi penki balsai.

POLKA

The image shows a musical score for a piece titled "POLKA". On the left, there are two diatonic flutes labeled I and II, and a drum set with a snare drum and a bass drum. The score is written in 2/4 time and consists of three staves. The first two staves are for the flutes, and the third staff is for the drum set. The music is in a simple, rhythmic style characteristic of a polka.

V.Krakauskaitė III klasės vadovėlyje pateiktas 4 dainelės, 18 pritarimų dainelėms, 31 melodija, 7 pjesės ir 9 pratimus siūlo groti metalofonu, pianinu, dūdele. Grojamąsias užduotis rekomenduoja papildyti daina, šnekamąja kalba, kolektyviai kurti kompozicijas.

DŪDELĖ

Kairė ranka
3
2
1

Dešinė ranka
4
5
6
7

Išilginė fleita
(blokfleita)

Lumzdelis

Dūdele grojama abiem rankomis, atrėmus ją ant nykščių. Kairysis nykštys kartu dengia ir apačioje dūdelės esančią skylutę. Kuo ramiau, švelniau dūdelė pučiama, tuo gražiau skamba jos garsas.

Dūdele galima išgauti daug garsų, reikia tik mokėti taisyklingai, piršto galu uždengti atitinkamas skylutes.

Kai grosite **g(sol)** garsą, uždenkite kairės rankos pirštukais skylutes, kurios piešinėliuose pažymėtos juodai.

sol

● Pagrokite dūdele.

95

96

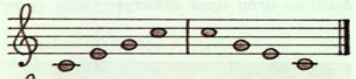
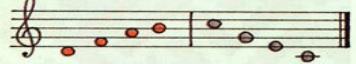

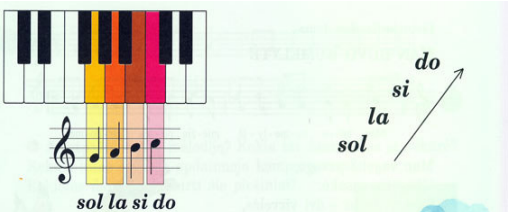

97

Jei E.Velička jau pirmoje klasėje siūlo mokytis groti dūdele, tai V.Krakauskaitė – tik trečioje klasėje.

4. Ritmika SKIRTUMAI

E.Veličkos vadovėlis III klasei	V.Krakauskaitės vadovėlis III klasei																				
<p>1. E.Veličkos vadovėlyje kartojamos ketvirtinė ir aštuntinė pauzės, pusinė, pusinė su tašku, sveikoji, ketvirtinė su tašku natos, ritmo, metro sąvokos. Naujų ritminių verčių mokoma siejant ženklą, garsą (natų ir pauzių trukmes atitinkančius skiemenis) ir judesį tokiu principu:</p> <p>a) mokytojas skiemenimis skanduoja ritmo pratimą, mokiniai jį pakartoja, rodydami reikalingus judesius;</p> <p>b) mokytojas ritmą perteikia judesiais, mokiniai jį skanduoja atitinkamais skiemenimis;</p> <p>c) mokytojo skanduojama ar judesiais perteikiama ritmą mokiniai sudėsto iš metroritminių kortelių;</p> <p>d) iš metroritminių lentelių mokytojo sudėtą ritmo pratimą mokiniai skaito, tardami skiemenis ir (ar) atlikdami judesius.</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-top: 10px;"> <p><i>Perskaitykite pratimus, tardami reikiamus garsus. Šiuos pratimus atlikite su judesiais.</i></p> <table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tbody> <tr> <td style="width: 20px;">A</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>B</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>C</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>D</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> </div>	A					B					C					D					<p>1. V.Krakauskaitės vadovėlyje mokiniai supažindinami su sudėtingesnėmis ritminėmis figūromis negu antroje klasėje, naujomis natų ir pauzių vertėmis: šešioliktinės natos, aštuntinės ir šešioliktinės pauzės, epizodiškai sveikoji nata. Ostinatiniams pratimams atlikti pridedamas ketvirtas judesys – beldimas plaštaka arba stuksenimas pirštais. Pirmoje ir antroje klasėse metras buvo žymimas vienu skaitmeniu, o trečioje klasėje jau dviem skaitmenimis.</p> <div style="text-align: center; margin-top: 20px;"> <p>● Sugalvokite ritmą tušties taktams.</p> <p>192</p> <p>193</p> </div>
A																					
B																					
C																					
D																					

5. Solfedžio SKIRTUMAI

E.Veličkos vadovėlis III klasei	V.Krakauskaitės vadovėlis III klasei
<p>1. E.Veličkos vadovėlyje pateikiamos šios melodines intonacijos:</p> <p style="padding-left: 40px;">fa-mi-re-do; do-re-mi-sol; la-sol-mi-do; fa-sol-la-si; re-fa-sol-la; do-si-la-sol; do-fa-sol-la ir C-dur gama.</p> <p>2. Šias intonacijas atitinkančios melodijos:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) solfedžiuojamos pagal mokytojo rodomus ranku ženklus; b) solfedžiuojamos, mokytojui rodant natas didelėje popierinėje klaviatūroje; c) solfedžiuojamos iš natų; d) dūduojamos dūdele; e) dainuojamos su žodžiais. <p>O naujai išmoktos intonacijos įtvirtinamos atitinkamais dvibalsiais pratimais bei pratybų sąsiuvinyje pateikiamomis kūrybinėmis užduotimis.</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 10px 0;"> <p style="text-align: center;"><i>Dūduokite, solfedžiuokite, išiklausykite</i></p> <p>PASTOVIEJI GARSAI </p> <p>NEPASTOVIEJI GARSAI </p> <p>NEPASTOVIŲJŲ GAMOS GARSŲ SPRENDIMAS II → I IV → III VI → V VII → VIII(I)</p> </div> <p>3. Trečioje klasėje siūloma rašyti dvejomis melodinius diktantus: vienuose melodiją pateikti be ritmo (šiuos diktantus rašyti rutuliukais be kotelių), kituose melodiją ir</p>	<p>1. V.Krakauskaitės vadovėlyje yra pateiktos tokios melodines intonacijos:</p> <p style="padding-left: 40px;">mi-sol; do-mi-sol; do-re-mi-fa-sol; do-sol-do; do-si-do; do-si-la-sol; sol-la-si-do; do-la-sol ir C-dur gama.</p> <p>2. Vadovėlyje pateikta per 40 solfedžiuojamų melodijų. Autorė siūlo pirmiausia išmokti lengvesnes melodijas, jas kartoti, vėliau imtis sudėtingesnių. Taip pat siūloma vizualiai susipažinti su visomis vadovėlio melodijomis ir jas aptarti. Bent vieną dainą išmokti iš klausos, o paskui dainuoti ją tik žiūrint į natas. Taip įprantama sekti natas, skaityti mintyse ir jausti garsų vingio pobūdį.</p> <div style="text-align: center; margin: 10px 0;"> </div> <div style="margin: 10px 0;"> </div> <p>3. Muzikinės atminties lavinimui rekomenduojami diktantai visam mėnesiui iš pratybų sąsiuvinį.</p>

ritmą pateikti kartu. Ir tokius diktantus rašyti specialiai parengtose penklinėse siūlomu ritmu.	
--	--

E.Veličkos III-ios klasės vadovėlio turinys suskirstytas į trimestrus, jo gale pateikti ratelių ir žaidimų aprašymai, metodiniai patarimai mokytojams ir tėvams. Vadovėlį puošia iliustracijos mitologine tema.

4.4. Ketvirta klasė

1. Dainavimas

Dainelės, pateiktos ketvirtos klasės vadovėliuose yra plačios apimties – sekstos, septimos, oktavos, nonos. Melodijoje – kvartos, kvintos, sekstos, oktavos šuoliai. Atsiranda įvairesnio metro - 6/4, 10/8, 5/8 dainų. Įprastas ritmines figūras papildo šešioliktinės natos - ☒☒ ♩; ☒☒☒☒ ☐; ☒☒☒☒ ♩♩. E.Velička vadovėlyje pateikia 30 lietuvių liaudies dainų, 7 dvibalses dainas, V.Krakauskaitė - 34 lietuvių liaudies dainas ir 7 dvibalses dainas:

J. Gaižauskas, A. Matutis
JEI TAIP BŪTŲ
61
Jei - gu trau - ki - nį vai - ruo - tų sa - vo žny - p - lė - mis vė - žys,
bė - giais at - bu - li ro - po - tų ir vė - žys, ir gar - ve - žys.
Rū tu tu tu tū! Ta ra ra ra ra!
Jei taip bū - tu, bet né - ra! -ra! Cha cha cha!

E.Veličkos ir V.Krakauskaitės vadovėliuose yra po 3 tercijos apimties dainelės. E.Veličkos vadovėlyje pateiktos 22 oktavos ir 4 nonos dainelės, V.Krakauskaitės vadovėlyje – 18 oktavos 3 nonos apimties dainelės. E.Veličkos vadovėlyje yra pateikta 30 dainelių 2/4 metru, 3/4 metru – 12, 4/4 metru – 16, V.Krakauskaitės vadovėlyje – 23 dainelės 2/4 metru, 3/4 metru – 9, 4/4 metru – 18 dainelių.

SKIRTUMAI

E.Veličkos vadovėlis IV klasei	V.Krakauskaitės vadovėlis IV klasei
1. E.Veličkos vadovėlyje pateikta 6 giesmės, 16 lietuvių kompozitorių suskurtos dainos (tame tarpe 5 paties autoriaus), 5 užsienio autorių dainos, 3 latvių liaudies dainos, po 1 prancūzų, vokiečių, anglų, italų, 1 žaidimas, 1 ratelis, 2 šokiai („Pjoviau šieną“, „Trepšiukas“).	1. V.Krakauskaitės vadovėlyje pateikta 12 lietuvių kompozitorių dainų vaikams, 2 užsienio autorių dainos, 2 prancūzų liaudies dainos, po 1 latvių, anglų, lenkų, čekų, vokiečių liaudies dainą, 9 žaidimai („Jievaro tiltas“, „Voverėlė“), 2 šokiai, 1 bažnytinė giesmė.

2. Kvartos apimties dainelės – 8, kvintos – 16, sekstos – 14, septimos – 3,

3. Dainelių, pateiktų 6/4 metru – 1, 3/8 metru – 4, 10/8 metru -1, 5/8 metru – 2, 4/8 metru – 1, besikeičiančio metro – 2.

RUGIAI MIEŽIAI UŽDERĖJA

do re mi fa sol la sol fa mi re mi fa sol la sol mi
sol sol fa mi fa sol mi fa sol sol fa mi fa sol mi mi

Rugiai miežiai užderėja. 2 k.
Svirnan kluonan neparaja. 2 k.
Užsijauga lelijela. 2 k.
Jir pas močių dukrijela. 2 k.

Ignalinos raj.,
Karitiškio apyl., Joniškio k.

A DR KR
B PL KEL
80

4. Daug dainų pateikta C-dur tonacija – 27. taip pat F-dur tonacija – 27, B-dur – 2, G-dur – 10, D-dur – 2, E-dur – 2, d-moll – 2.

2. Kvartos apimties dainelės – 2, kvintos – 6, sekstos – 21, septimos – 7, undecimos – 2 dainelės.

3. Dainelių, pateiktų 3/8 metru – 1, 6/8 metru – 1, besikeičiančio metro - 3.

4. Daugiausia dainelių yra pateikta C-dur tonacija – 43, F-dur – 3, d-moll – 1, a-moll – 4, e-moll – 1 ir h-moll – 1.

E.Veličkos teigimu, vienas svarbesnių ketvirtos klasės uždavinių – išmokti dainuoti dviem ir daugiau balsų. Todėl vadovėlyje pateikta nemažai kanonų. Dainuojant kanoną, iš pradžių jo melodiją siūloma dainuoti (niūniuoti, solfedžuoti ar groti) tik vienu balsu, o kai vienbalsis dainavimas nebekels didesnių sunkumų – dainuoti kanonu. Kanonų siūlo mokytis taip: mokiniai suskirstomi į dvi (tris, keturias) grupes, jos sustatomos skirtinguose klases galuose, kuo toliau viena nuo kitos. Mokiniai stovi puslankiu, kad geriau girdėtų. Kad neparasti bendro pulso pojūčio, autorius rekomenduoja dainuojant akompanuoti kūno garsais (ploti, pliaukšėti, spragsėti, trepsėti).

V.Krakauskaitė siūlo nuo pat mokslo metu pradžios ketvirtoje klasėje pradėti kartoti viską, kas išmokta per pirmuosius dvejus metus. Autorės teigimu, įpratus dainuoti, solfedžuoti dviem grupelėmis, naudinga kai kuriuos pratimus pasolfedžuoti kanoniškai. Tiek trečioje, tiek ir ketvirtoje klasėje rekomenduojama dainas mokyti iš natų, pirmiausia dainos melodiją pasolfedžuojant, po to dainuojant su žodžiais.

Dviejų balsų pratimus ir daineles V.Krakauskaitė siūlo užrašyti vienoje penklinėje. Taip užrašomos dainelės, kurios dainuojamos „turavojant“. Tačiau vieną kitą dainelę siūloma pasolfedžuoti ir iš natų dviem grupėmis.

2. Muzikos klausymasis

Abu autoriai ketvirtos klasės vadovėliuose pateikia žinių apie muzikos komponavimo formas: rondo, siuitos (klausomasi St.Vainiūno „Vabzdžių siuitos“, B.Dvariono „Žiemos eskizų“), variacijų; muzikinės kalbos elementus: mažorą ir minorą.

SKIRTUMAI

E.Veličkos vadovėlis IV klasei	V.Krakauskaitės vadovėlis IV klasei
<p>1. E.Velička ketvirtoje klasėje I-ame pusmetyje mokinius supažindina su Vakarų Afrikos, Pietų Indijos 5 dainomis. Klausydami vaikai pagal vadovėlyje pateiktus muzikos apibūdinimus stengiasi rasti joms atitinkantį apibūdinimą, palyginti lietuvių liaudies dainas su Afrikos, Indijos dainomis. Siūloma klausytis programinės muzikos: B.Bartoko pjesės, K.Rudžickos džiazos pjesės „Habaneros“, O.di Laso dainos, L.van Bethoveno pjesės, P.Čaikovskio 3 fragmentų iš baletu „Spragtukas“, supažindinami su sonatos trijų dalių formomis.</p> <p>II-me pusmetyje toliau keliaujama po pasaulio šalis, klausomasi kitos B.Bartoko pjesės („Pajacas“), Paganinio „24 kapričo smuikui solo“, L.Mocarto „Vaikiškosios simfonijos“, St. Vainiūno „Vabzdžių siuitos“ 4 pjeses.</p> <p>2. Vadovėlyje pateikiama žinių apie įvairius pasaulio muzikos instrumentus: „kalbantį būgną“ donno, egzotišką Afrikos mbira, pigmėjų arfą ndomu, Tibeto trimitą dunčen, kinų styginį instrumentą pipą, Indonezijos gongų orkestrą gamelaną, škotų dūdmaišį, Australijos aborigenų instrumentą – didžeridu.</p>	<p>1. V.Krakauskaitė I-ą pusmetį ketvirtos klasės mokinius supažindina su mušamaisiais instrumentais: ritminiais ir toniniais. Siūlo pasiklausyti varinių pučiamųjų instrumentų: trimito, valtornos, tūbos garsų, supažindina su trombonu, įtvirtinamos žinios apie vargonus, klausomasi programinės muzikos (V.Barkausko 5 pjesių iš kvinteto „Zoologijos sodas“).</p> <p>II-ame pusmetyje klausomasi variacijų, mokomasi skirti mažorą ir minorą.</p> <p>2. Autorė aiškina kuo skiriasi grojimas ir dainavimas solo, duetu, tercetu, trio, kvartetu, ansambliu, orkestru. Iliustracijomis pateikia orkestro sandarą.</p> <p>3. Vadovėlyje pateikiama žinių bei klausomasi siuitos (B.Dvariono „Žiemos eskizai“, St.Vainiūno „Vabzdžių siuita“ 4 pjesių), rondo (V.A.Mocarto „Turkiškojo maršo“), variacijų (B.Dvariono, M.K.Čiurlionio) formas, supažindina su mažoru ir minoru (E.Grygo siuita „Peras Giuntas“ – 2 pjesės).</p> <p>4. V.Krakauskaitė muzikos klausymąsi sieja su grojimu, piešimu.</p>

3. Supažindinama su įvairiais muzikos komponavimo principais bei formomis (paprastoji trijų dalių, rondo (F.Kupereno „Plevenantis kykas“), variacijos, fuga, siuita, simfonija), ir muzikinės raiškos priemonėmis, muzikinės kalbos elementais (mažoras ir minoras, forte ir piano, pauzė ir kt.).

4. Muzikos klausymąsi siūloma gretinti su piešimu.

5. Vadovėlyje yra pateikta klausomų kurinių natų pavyzdžių bei adaptuotų grafinių partitūrų, padedančių sekti muzikinių įvykių eigą, skatinančių sąmoningiau klausytis skambančio kūrinio.

E.Velička muzikos klausymąsi nagrinėja plačiau negu V.Krakauskaitė. Jei V.Krakauskaitė pateikia daugiau žinių apie lietuvių liaudies, pučiamuosius instrumentus, tai E.Velička daugiau „keliauja“ po pasaulį, supažindina su įvairių tautų, mažai girdėtais instrumentais.

3. Instrumnetinis muzikavimas

E.Veličkos vadovėlyje siūloma pramokti groti kai kuriais mėgėjiškais bei profesionaliais instrumentais – kanklėmis, skudučiais, gitara, pianinu (sintezatoriumi), mušamaisiais, smuiku.

Pateikiama grojimo 18 schemų ir 65 atitinkamų pratimų, 6 pjesės ir 7 dainas, muzikuojama dūdelėmis, skudučiais, „skambančiais“ kūno gestais.

♦ Sutartinę „Škic, kate“ grokite trise. Atlikite ją:
a) trimis dūdelėmis; b) šešiais skudučiais.

ŠKIC, KATE
Instrumentinė sutartinė

Autorius nekelia tikslo kiekvienu instrumentu išmokyti muzikuoti visus mokinius, pakaks, jei keletas mokinių sugebės pagroti kuriuo nors instrumentu. O kiti mokiniai susipažįsta su atitinkamais garso išgavimo būdais.

Vadovėlyje yra pateikiamos kanklių, gitaros, smuiko derinimo schemas. Siūloma pasigaminti dūdmaišį.

V.Krakauskaitė siūlo muzikavimui naudoti ne tik vadovėlio, bet ir pratybų sąsiuvinio kūrybines užduotis. Pratimus (35) siūloma atlikti vis kitokių tembrų instrumentais ar kitomis išraiškos priemonėmis. Taip tinka pritarti atitinkamo metro dainoms, įtvirtinti naujoms žinioms bei garsų raidiniams pavadinimams. Kaip ir trečioje klasėje grojamąsias užduotis rekomenduojama papildyti daina, šnekamąja kalba, kolektyviai kurti kompozicijas.

DŪDELĖS. a

Blokfleita

Lumzdelis

134

135

4. Ritmika

SKIRTUMAI

E.Veličkos vadovėlis IV klasei

V.Krakauskaitės vadovėlis IV klasei

1. E.Veličkos ketvirtos klasės vadovėlyje toliau sistemingai lavinami ritmo įgūdžiai, kartojama tai, kas buvo išmokta antroje - trečioje klasėse. Mokiniai susipažįsta su triole bei šešioliktinėmis natomis, mokosi atlikti sudėtingesnius ostinatinio ritmo pratimus; mišraus metro dainoms ar klausomiems kūriniais pritaria „skambančiais“ kūno gestais.

BŪGNIJIMO PRATIMAI

A. akmenukai; pagaliukai;
trepsėti.
B. DR dešinė ranka; KR kairė ranka; koja.

2. Triolės mokymuisi autorius siūlo naudoti šiuos metodus:

- a) „aido“ metodą;
- b) skaitymą iš natų;
- c) diktantą;
- d) klausomuose kuriniuose triolės išskirti kūno garsais;
- e) improvizaciją, kūrybą.

3. Šešioliktines natas siūloma mokytis kaip ir antroje klasėje – ugdant garso ilgumo suvokimą, natas pateikiant grupėmis, ne po vieną, kad mokiniai aiškiau suvoktų jo trukmę.

4. Vadovėlyje pateikti 21 metroritminis pratimas, 6 pritarimai dainelės, 3 pjesės ir 1

1. V.Krakauskaitė ketvirtoje klasėje rekomenduoja įtvirtinti jau ugdytus ritmo įgūdžius, išsiaiškinti taško reikšmę prie natos, susipažinti su fermata ir prieštakčiu. Natų verčių lentelę siūloma papildyti nata su tašku. Jei antroje klasėje mokiniai susipažino su pusine nata su tašku, tai ketvirtoje klasėje vyksta šios temos tęstinumas.

3. Vadovėlyje esančius ritmo pratimus autorė siūlo atlikti tokiais būdais:

- a) ritmingai skaityti natas skiemeniniais pavadinimais;
- b) užrašytą ritmą belsti, ploti įvairių tembrų instrumentais.

4. Atliekant ritmo pratimus (per 80), 2 pasakėles („Oželio uodegėlė“, „Dangus griūna“) siūloma improvizuoti, kurti dviejų, trijų dalių kūrinėlius, rondo, vėliau – variacijas.

RITMINIS RONDO

39

Visi:

Solo:

Visi:

Solo:

Visi:

Solo:

Visi:

SPALVŲ RONDO

Sugalvokite ir nupieškite savo spalvų rondo.

2. Prieštakčiui suvokti autorė siūlo panaudoti dainuotas dainas, prasidedančias prieštakčiu arba eilėraščius, kurių kiekviena

žaidimas sudėtingesni, daugiau skirtingų natų ir pauzių verčių, ritminių derinių kombinacijų.

eilutė prasideda prieštakčiu.

5. Solfedžio

E.Veličkos IV-tos klasės vadovėlyje atsiranda naujovė - siūloma mokytis solfedžiuoti reliatyviai. Pirmiausia tai daryti iš klausos, naudojant rankų ženklus, gamos garsų kopėtėles, ir tik po to solfedžiuoti iš natų. Autoriaus teigimu, tai svarbu todėl, kad reliatyvusis solfedžio yra grindžiamas gamos garsų tarpusavio santykiais, o ne konkrečia garsų žymėjimo vieta penklinėje.

DO—RE

◆ Garsai *do* ir *re* išėjo pasivaikščioti po penklinę. Palyginkite:

◆ Dūduokite, skambinkite pianinu.
◆ Solfedžiuokite skiemenimis *do* ir *re*.

Natų skaitymo įgūdžius ugdyti siūloma gretinant C-dur tonacija užrašyta melodija su jos transpozicijomis (D-dur, F-dur tonacijos), transponavimo užduotimis.

DO—RE—MI

◆ Garsai *do*, *re*, *mi* išėjo pasivaikščioti po penklinę. Palyginkite:

◆ Solfedžiuokite skiemenimis *do*, *re* ir *mi*:

RALIO, DAR VALIO

do mi re re do do do re mi do

do mi re re do do do re mi do

V.Krakauskaitė siūlo atsižvelgiant į mokinių orientavimąsi ir sugebėjimus, solfedžiavimo užduotis įvairinti. Rekomenduoja trumpus motyvus, sudarytus iš charakteringų garsų vingių: so-mi-re; so-mi-do; so-do-so; do-ti-do; do-ti-la; la-ti-do ir pan. Įpratus padainuoti pagal rankų ženklus, solfedžiuojama iš vadovėlio.

Autorė siūlo išmokus naują garsų vingį ir padainavus jį pagal rankų ženklus ir pakartojus įvairiais ritmais, surasti jį melodijoje, atkreipti dėmesį į žodžius, kuriais šis garsų motyvas dainuojamas:

TRIGARSIS

DO MI SO SO MI DO

Padainuokite šiuos garsus savo sugalvotu ritmu, rodydami rankų ženklus.

Uždenkite tokiais pačiais karpiniais du keturkampius ties penklinėmis su vienodais garsų vingiais, pasolfedžiuokite tuos du taktus vieną po kito, nesustodami. Sudainuokite duetą solfedžiuodami dviese, kiekvienas savo pasirinktus taktus, kaip 69 pratime.

1		5	
2		6	
3		7	
4		8	

Taip pat rekomenduojama išmokus solfedžiuoti visą pratimą sudainuoti jį:

- a) pasidalinus į dvi grupes po taktą ar kelis taktus;
- b) vieni mokiniai klausiamąją, kiti – atsakomąją frazę.

6. Muzikos kalbos praktika, kūryba

E.Veličkos vadovėlyje mokiniai supažindinami su tonacijos sąvoka, mokosi garsus žymėti raidėmis, pratinasi natas skaityti su aliteracijos ženklais – diezu, bemoliu, bekaru ir atpažinti tam tikrus garsų darinius įvairiose penklinės vietose.

Plėtojami muzikinės kūrybos įgūdžiai, siūloma sukurti melodiją iš pateiktų garsų, prirašyti antrąją dainos ar giesmės balsą, sukompnuoti sutartinę, sukurti variacijas.

Vadovėlio gale pateikiami 2 muzikiniai spektakliai, metodiniai patarimai mokytojams ir tėvams, apytikslė pamokų išplanavimo schema, ratelio „Dūda“ aprašymas, muzikinio spektaklio „Ožkytės ir vilkas“ masinės scenos aprašymas.

5. MOKYTOJŲ POŽIŪRIO Į E.VELIČKOS IR V.KRAKAUSKAITĖS MUZIKOS VADOVĖLIUS TYRIMAS

Tyrimo tikslas - nustatyti kokių autorių vadovėliais remiasi bei metodine literatūra naudojami pradinėjų klasių mokytojai.

Tyrimas buvo atliktas Rokiškio ir Kupiškio miestuose. Anketinėje apklausoje dalyvavo 20 Rokiškio miesto (Rokiškio pradinės, Senamiesčio pradinės mokyklų, Romuvos gimnazijos bei darželio-mokyklos „Varpelis“) ir 19 Kupiškio miesto bei rajono mokytojų (Kupiškio Kupos pradinės mokyklos, V.Matulionio vidurinės ir Kupiškio raj. Skapiškio pradinės mokyklų). Siekiant respondentų atsakymo objektyvumo, buvo pateiktos anoniminės anketos.

5.1. Tyrimo metodika

Įžanginėje anketos dalyje mokytojams paaiškinama koku tikslu bus renkami duomenys. Anketą sudaro 12 klausimų apie pradinėjų klasių muzikos vadovėlius. Anketos pabaigoje prašoma nurodyti mokyklos pavadinimą, darbo stažą bei kvalifikacinę kategoriją.

1-uoju, svarbiausiu, klausimu prašoma įvertinti muzikos vadovėlius pradinėms klasėms.

2 -ju klausimu norima sužinoti, kurių autorių vadovėliais mokytojai remiasi savo darbe.

3-sis ir 4-sis klausimai atspindi mokytojų požiūrį į vadovėlių patrauklumą bei pasirinkimo galimybes.

5-sis klausimas leidžia sužinoti, kaip pamokose mokytojai naudoja pasirinktus vadovėlius.

6-ju klausimu norima iširti, kokiai muzikinei veiksenai respondantai teikia pirmenybę.

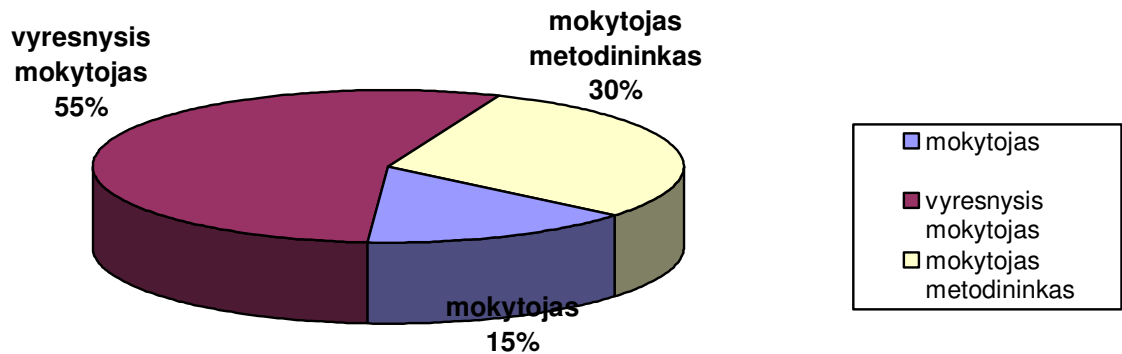
7-11-tu klausimais siekiama sukonkretinti dainavimo, muzikos klausymosi, solfedžio, muzikavimo, ritmo pratybų užduočių kiekį.

12-ju klausimu siekiama išsiaiškinti mokytojų nuomonę apie muzikos mokymo metodikos knygas.

Šio klausimyno atsakymai leidžia apibendrinti Rokiškio ir Kupiškio miestų mokytojų nuomonę apie dabartinių pradinėjų klasių muzikos vadovėlių turinio panaudojimo galimybes.

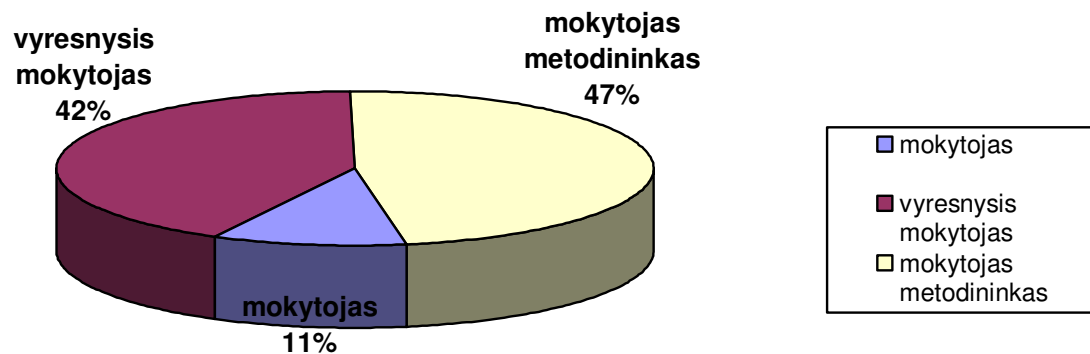
5.2. Tyrimo rezultatų analizė

Respondentai tyrimui buvo pasirinkti atsitiktinai, nesivadovaujant jokiais atrankos kriterijais. Jame dalyvavo įvairaus amžiaus, skirtingą darbo stažą bei kvalifikacinę kategoriją turintys mokytojai iš 4 Rokiškio miesto (20 respondentų) ir 3 Kupiškio miesto bei rajono (19 respondentų) pradinių mokyklų.

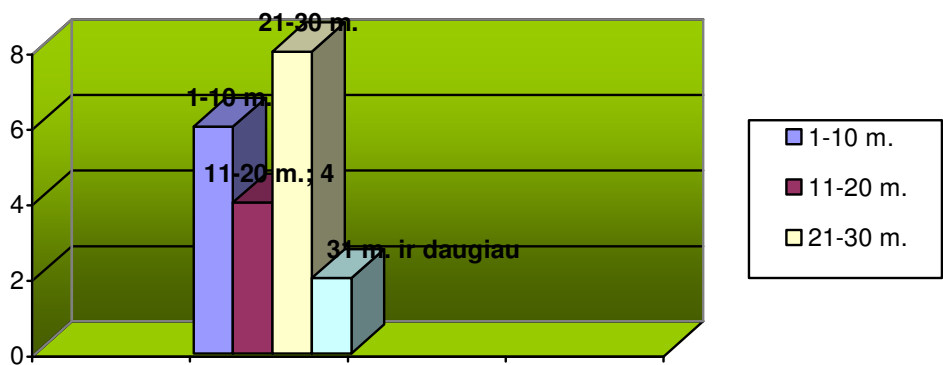
1 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas Rokiškio mieste pagal kvalifikacinę kategoriją

Atlikus tyrimą Rokiškio mieste, sužinota, jog daugiausia respondentų – 11 (55%) turi vyresniojo mokytojo kvalifikacinę kategoriją, per pusę mažiau - mokytojo metodininko - 6 (30%) ir 3 (15%) respondentai - mokytojo kvalifikacinę kategoriją

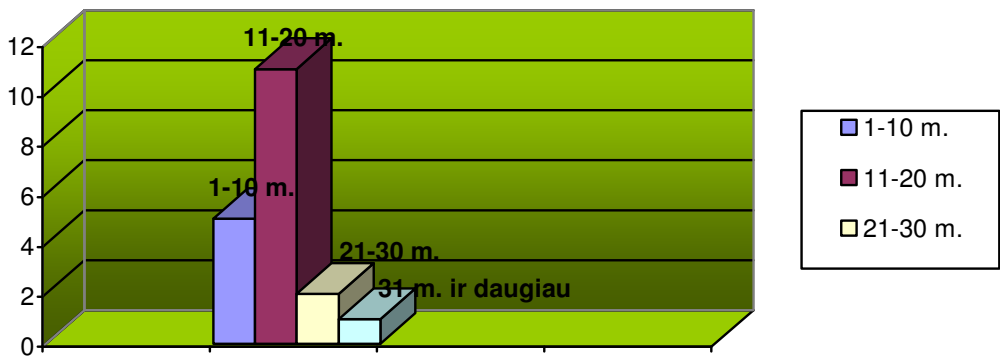
2 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas Kupiškio mieste pagal kvalifikacinę kategoriją

Kupiškio mieste, 8 (42%) respondentai turi vyresniojo mokytojo kvalifikacinę kategoriją, nemažai - mokytojo metodininko kategoriją – 9 (47%) pedagogai ir 2 (11%) mokytojo kvalifikacinę kategoriją.

3 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas Rokiškio mieste pagal darbo stažą

Daugiausia pedagogų Rokiškio mieste – 8 (40%) turi 21-30 metų darbo stažą, 6 (30%) pedagogai – 1-10 metų stažą, 4 (20%) pedagogai 11-20 metų darbo stažą, ir 2 (10%) pedagogai – 31 metų ir daugiau darbo patirtį.

4 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas Kupiškio mieste pagal darbo stažą

Palyginus su Rokiškio miestu, Kupiškio mieste ir rajone daugiausia pedagogų – 11 (58%) turi 11-20 metų darbo stažą, 5 (26%) pedagogai 1-10 metų darbo stažą, 2 (10%) pedagogai 21-30 metų darbo stažą ir 1 (5%) mokytojas 31 metų ir didesnę darbo stažą.

Respondentai buvo paprašyti įvertinti E.Veličkos ir V. Krakauskaitės I-IV klasių muzikos vadovėlius 10-ties balų sistema.

1 lentelė

Respondentų, vadovėlių vertinimo 10-lėje sistemoje, vidurkis

Rokiškio miestas		Kupiškio miestas	
E.Veličkos vadovėliai	V.Krakauskaitės vadovėliai	E.Veličkos vadovėliai	V.Krakauskaitės vadovėliai
I kl. 8 (gerai)	I kl. 8 (gerai)	I kl. 7 (pakankamai)	I kl. 7 (pakankamai)
II kl. 8 (gerai)	II kl. 8 (gerai)	II kl. 7 (pakankamai)	II kl. 7 (pakankamai)
III kl. 8 (gerai)	III kl. 7 (pakankamai)	III kl. 8 (gerai)	III kl. 7 (pakankamai)
IV kl. 7 (gerai)	IV kl. 8 (gerai)	IV kl. 8 (gerai)	IV kl. 8 (gerai)

Iš lentelės matyti, jog abiejų autorių vadovėlius palankiau vertina Rokiškio miesto pedagogai. E.Veličkos vadovėlius I-III klasei tiriamieji vertina 8 balais (gerai). Respondentai teigia, jog minėto autoriaus vadovėliai aiškūs, konkretūs, įdomūs, platus dainelių pasirinkimas, pakankamai užduočių muzikavimui, yra medžiagos kalendorinėms šventėms. Tačiau dainelės galėtų būti nuotaikingesnės, kai kurios temos per daug sudėtingos. IV klasės vadovėlis vertinamas prieštaringai. Vieni respondentai mano, jog vadovėlyje daug sunkios teorinės medžiagos, nuobodokas, kiti teigia, kad vadovėlyje gerai išdėstyta medžiaga, „įdomios kelionės po pasaulį“.

V.Krakauskaitės I-II klasių vadovėlius vertina 8 balais (gerai), III klasės – 7 balai (pakankamai), IV klasės - 8 (gerai). Teigiama, jog dainelės, pateiktos V.Krakauskaitės vadovėliuose yra nuotaikingesnės negu E. Veličkos. Tačiau didelė dalis respondentų (~ 90%) vadovėliais nesinaudoja.

Kupiškio miesto pedagogai E.Veličkos vadovėlius I-II klasei vertina 7 balais (pakankamai). Respondentų nuomone jie patrauklūs vaikams, aiškūs, daug ritmo, solfedžio užduočių. III-IV klasės vadovėlius vertina 8 balais (gerai). Šiuose vadovėliuose daug pratimų, pjesių skirtų groti dūdelėmis, gausu liaudies dainų. Kupiškio miesto pedagogai teigia, jog E.Veličkos vadovėliai pasižymi aiškia teorinės medžiagos išdėstymo struktūra.

V.Krakauskaitės vadovėlius I-II klasei vertina 7 balais (pakankamai), prasčiau nei Rokiškio miesto mokytojai. Respondentai teigia, kad jie spalvingi, patrauklūs. III-IV klasės vadovėlių

vertinimas sutampa su Rokiškio miesto pedagogų nuomone (III klasei 7 - pakankamai), IV klasei – 8, gerai).

Norėjome ištirti kurių autorių vadovėliais mokytojai naudojami savo darbe.

2 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal vadovėlių pasirinkimą savo darbe

Rokiškio miestas			Kupiškio miestas		
	E.Veličkos vadovėliai	V.Krakauskaitės vadovėliai		E.Veličkos vadovėliai	V.Krakauskaitės vadovėliai
I klasei	19 (95%)	1 (5%)	I klasei	15 (79%)	4 (21%)
II klasei	19 (95%)	1 (5%)	II klasei	15 (79%)	4 (21%)
III klasei	17 (85%)	3 (15%)	III klasei	15 (79%)	4 (21%)
IV klasei	17 (85%)	3 (15%)	IV klasei	15 (79%)	4 (21%)

Iš lentelės matyti, kad dauguma respondentų renkasi E.Veličkos vadovėlius. Rokiškio mieste 19 (95%) pedagogų savo darbe naudojami E.Veličkos parengtais muzikos vadovėliais. I-II klasių vadovėlius naudoja 19 (95%) tiriamųjų, III-IV klasių – 17 (85%) respondentų.

V.Krakauskaitės muzikos vadovėlius I-II klasėms naudoja 1 respondentas, III-IV klasėms – 3.

Kupiškio mieste E.Veličkos I-IV klasių vadovėliais naudojami kiek mažiau - 15 (79%) tiriamųjų, V.Krakauskaitės daugiau – 4 (21%) respondentai.

Tiriamųjų buvo prašoma įvardinti vadovėlių pasirinkimo kriterijus. Paaiškėjo, kad E.Veličkos muzikos vadovėlius renkasi todėl, kad juos parūpino mokykla, yra audio įrašai dainavimui bei muzikos klausymuisi, įvairesnės bei sudėtingesnės dainelės, aiškiai išdėstyta teorija, suprantamos solfedžiavimo užduotys, prieinamesnė, lengvesnė medžiaga grojimui, ritmikai, galimybė išmokyti groti dūdele. Vadovėliai informatyvūs.

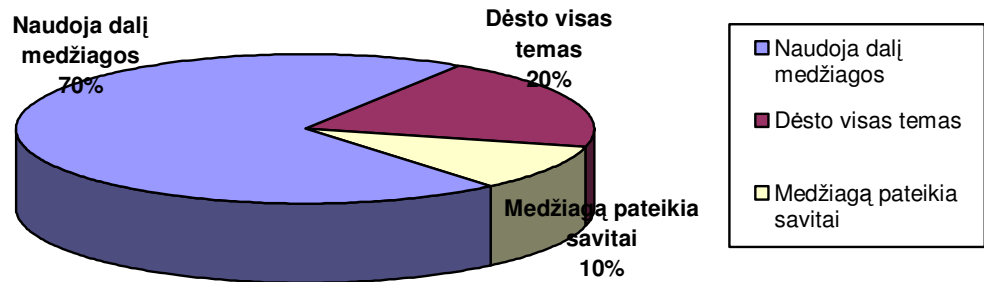
V.Krakauskaitės vadovėlius naudoja dėl spalvingumo, įdomumo, medžiagos muzikavimui, temų išdėstymo.

Respondentai buvo paprašyti nurodyti kuo patraukė minėtų autorių muzikos vadovėliai.

Tiriamųjų nuomone, E.Veličkos vadovėliai patraukė puikiu temų išdėstymu, solfedžio pratimais, nesudėtingomis, spalvingomis dainelėmis, liaudies dainomis, ritmo pratybomis, medžiaga muzikos klausymuisi, muzikavimui, gerais audio įrašais, metodiniais patarimais vadovėlių gale.

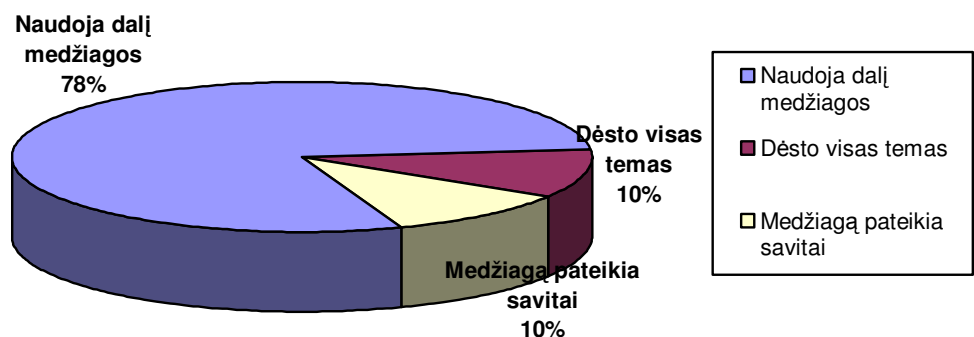
V.Krakauskaitės vadovėliai patraukė spalvingumu, žaismingumu, įdomumu, prieinamumu vaikams.

Norėjome išsiaiškinti kaip pedagogai dirba su vadovėliais, kiek medžiagos iš vadovėlių jie naudoja.

5 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas Rokiškio mieste pagal vadovėlių medžiagos panaudojimą savo darbe

Didelė dalis respondentų Rokiškio mieste – 14 (70%) naudoja tik dalį medžiagos, esančios jų pasirinktame vadovėlyje, 4 (20%) respondentai dėsto visas temas ir tik 2 (10%) vadovėlio medžiagą pateikia savitai.

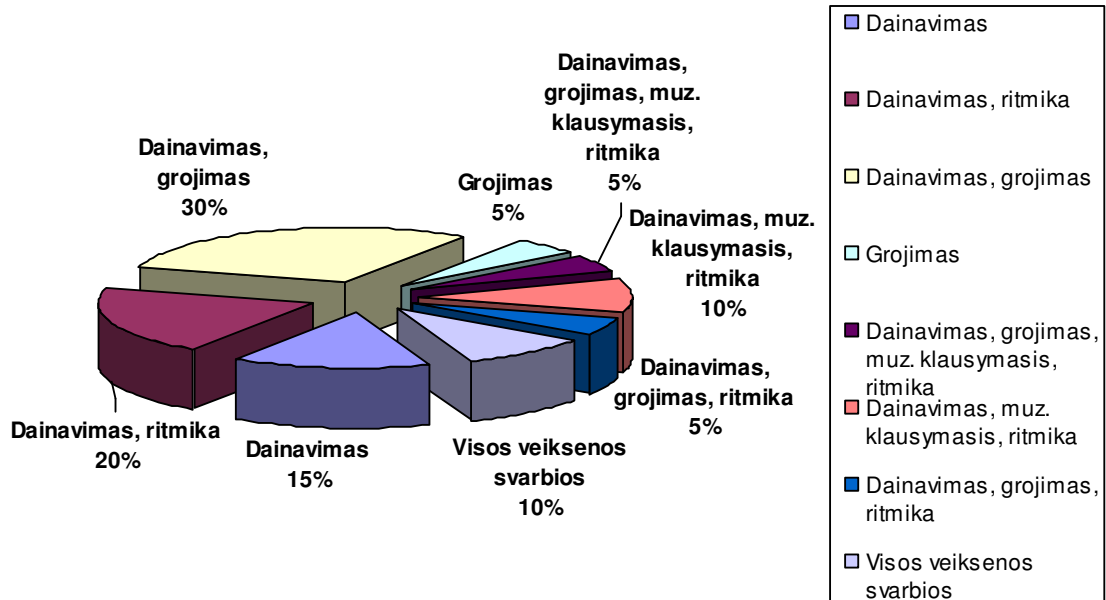

6 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas Kupiškio mieste pagal vadovėlių medžiagos panaudojimą savo darbe

Kupiškio mieste, panašiai kaip ir Rokiškio, didelė dali respondentų – 15 (80%) naudoja tik dalį vadovėlio medžiagos, 2 (10%) respondantai dėsto visas temas, kiti 2 (10%) – vadovėlio medžiagą pateikia savitai.

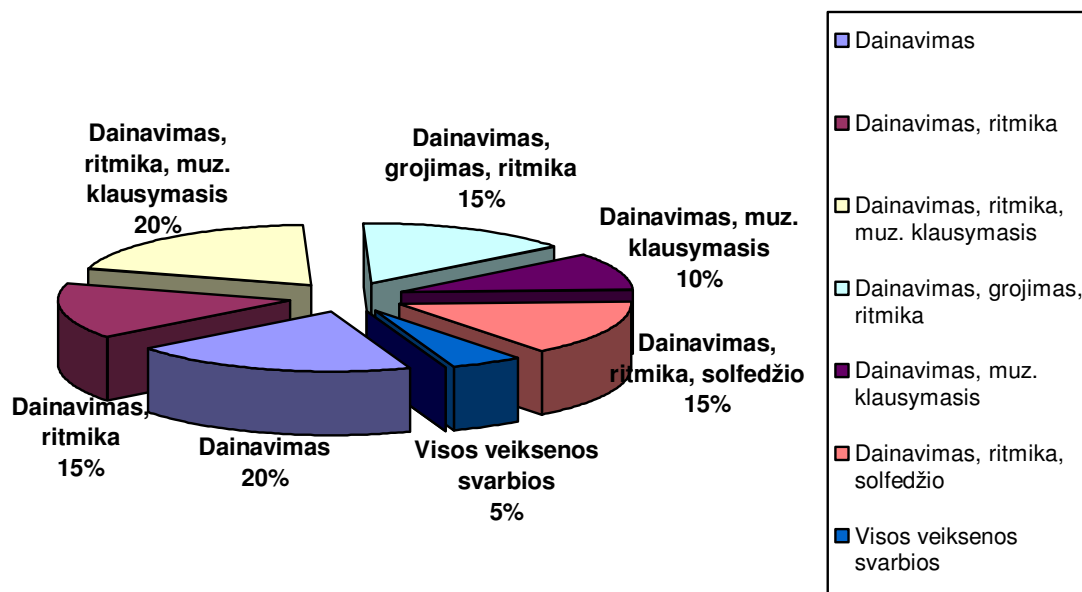
Pateikiami tokie tiriamųjų pasiūlymai vadovėlių autoriams: išleisti naujus vadovėlius, juos papildyti pjesėmis, skirtomis groti dūdelėmis, paieškoti lietuvių kompozitorių, kuriančių vaikams, sumažinti sutartinių skaičių E.Veličkos vadovėliuose, įdėti daugiau linksmesnių, šiuolaikiškesnių dainelių. V.Krakauskaitės vadovėlius papildyti įdomesniais ritminiais pratimais, žaidimais, užduotimis.

Mus domino kokiai muzikinei veiksenai tiriamieji teikia prioritetą.

7 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas Rokiškio mieste pagal muzikinių veiksenų svarbą

Kaip matome iš 7 pav., Rokiškio mieste 6 (30%) tiriamieji pirmenybę teikia dainavimui ir muzikavimui, 4 (20%) - dainavimui ir ritmikai, 13 (5%) - vien tik dainavimui, 2 (10%) - dainavimui, muzikos klausymuisi bei ritmikai, 2 (10%) respondentai teigia, jog svarbios visos muzikinės veiksenos, 1 (5%) pirmenybę teikia muzikavimui, 1 (5%) - dainavimui, muzikavimui, muzikos klausymuisi ir 1 (5%) - dainavimui, muzikavimui, ritmikai.

8 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas Kupiškio mieste pagal muzikinių veiksenų svarbą

Kupiškio miesto pedagogai prioritetą teikia tokioms muzikinės veiksenoms: dainavimui – 4 (21%) pedagogai, dainavimui, ritmikai, muzikos klausymuisi – 4 (21%) pedagogai, dainavimui, ritmikai – 3 (16%), dainavimui, ritmikai, grojimui – 3 (16%), dainavimui, muzikos klausymuisi – 2 (11%), dainavimui, ritmikai, solfedžio – 2 (11%) ir 1 (5%) pedagogas teigia, jog jam svarbios visos muzikinė veiksenos.

Jei Rokiškio miesto pedagogai neužsimena apie solfedžio svarbą, tai net 2 (11%) Kupiškio miesto mokytojai teikia pirmenybę solfedžio, šalia dainavimo ir ritmikos. Jie taip pat neišskiria vienos veiksenos – grojimo, jį derina kartu su dainavimu ir ritmika.

Tiriamieji buvo paprašyti nurodyti apytikslų dainelių skaičių, atliekamų per mokslo metus iš šių autorių vadovėlių.

3 lentelė

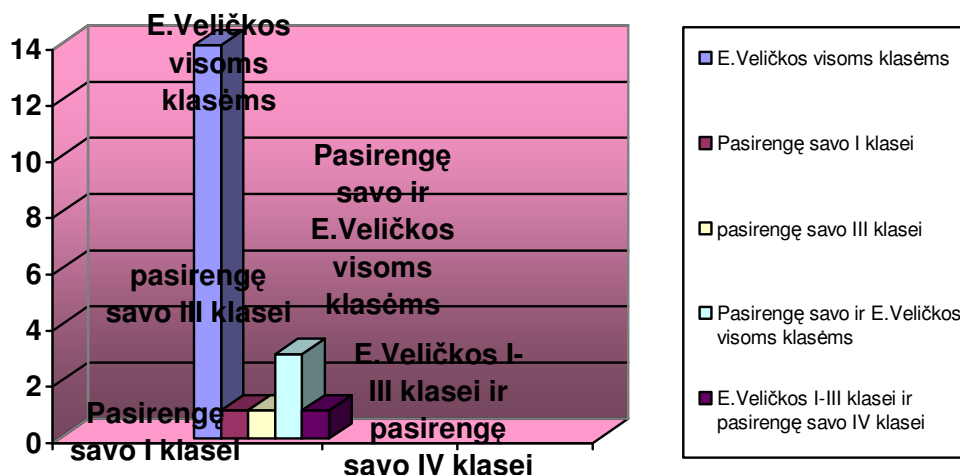
Dainelių, atliekamas per mokslo metus, vidurkis

Rokiškio miestas			Kupiškio miestas		
	E.Veličkos vadovėliai	V.Krakauskaitės vadovėliai		E.Veličkos vadovėliai	V.Krakauskaitės vadovėliai
I klasei	~ 13	~ 13	I klasei	~ 9	~ 10
II klasei	~ 11	~ 13	II klasei	~ 9	~ 10
III klasei	~ 12	~ 14	III klasei	~ 8	~ 8
IV klasei	~ 10	~ 14	IV klasei	~ 8	~ 9

Kaip matome 3 lentelėje, Rokiškio mieste iš abiejų autorių vadovėlių I klasei dainuojama tiek pat (~ 13) dainelių, II klasei E.Veličkos kiek mažiau – apie 11, o V.Krakauskaitės apie 13 dainelių, III klasei E.Veličkos ~ 12. V.Krakauskaitės ~ 14 dainelių, IV klasei – E.Veličkos kiek mažiau ~ 10, V.Krakauskaitės ~ 14 dainelių. Visgi daugiau dainelių dainuojama iš V.Krakauskaitės vadovėlių.

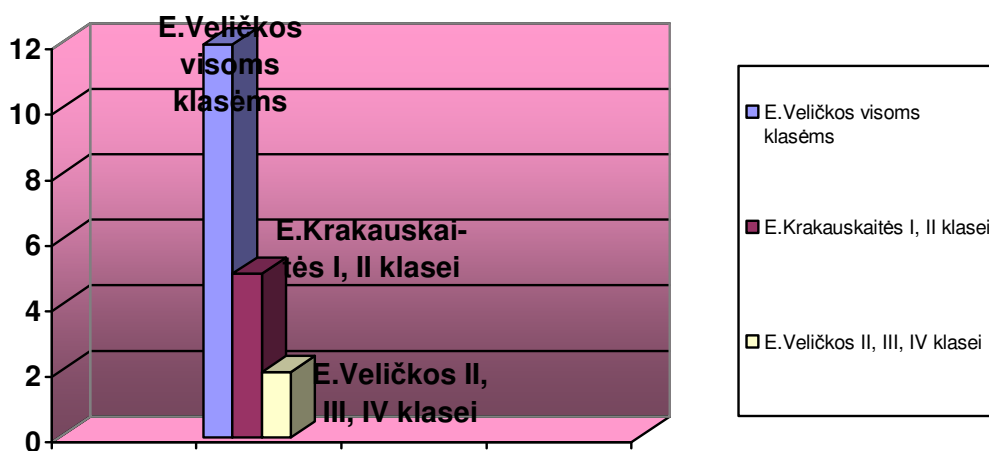
Kupiškio mieste duomenys šiek tiek kitokie. Čia mažiau dainuojama iš abiejų autorių vadovėlių. Iš E.Veličkos I ir II klasei vadovėlio dainuojama vidutiniškai po 9 daineles, III, IV klasei ~ 8 daineles. Iš V.Krakauskaitės vadovėlio I ir II klasei – vidutiniškai po 10 dainelių, III klasei – apie 8, IV klasei – apie 9 daineles.

Respondantai buvo prašomi įvardinti kokius audio įrašus naudoja muzikos klausymuisi.

9 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas Rokiškio mieste pagal audio įrašų panaudojimą muzikos klausymuisi

Iš 9 pav. matyti, jog dauguma Rokiškio miesto mokytojų (14, 70%) naudojami E.Veličkos parengtais visoms klasėms audio įrašais, 3 mokytojai (15%) naudoja ne tik E.Veličkos, bet kartu ir savo parengtus audio įrašus visoms klasėms. 1 mokytojas (5%) turi pasirengęs savo įrašus I klasei, kitas (5%) – III klasei, trečiasis respondentas naudoja E.Veličkos I-III klasėms bei savo audio įrašus IV klasei. V.Krakauskaitės parengtais muzikos įrašais nesinaudoja nei vienas tiriamasis.

10 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas Kupiškio mieste pagal audio įrašų panaudojimą muzikos klausymuisi

Kupiškio miesto pedagogai, kaip ir Rokiškio, dauguma pedagogų (12 (63%)) naudojami E.Veličkos parengtais audio įrašais muzikos klausymuisi, 5 (16%) mokytojai, skirtingai negu Rokiškio pedagogai, naudojami V.Krakauskaitės parengtais audio įrašais I, II klasei. 2 (11%) respondentai naudojami E.Veličkos audio įrašais II, III, IV klasėms.

4 lentelė

Muzikos kūrinių, skirtų klausymuisi per mokslo metus, vidurkis

	Rokiškio miestas	Kupiškio miestas
Vadovėliai	Klausomų kūrinių skaičius	Klausomų kūrinių skaičius
E.Veličkos I klasei	~ 12	~ 10
E.Veličkos II klasei	~ 14	~ 12
E.Veličkos III klasei	~ 17	~ 15
E.Veličkos IV klasei	~ 23	~ 18
V.Krakauskaitės I klasei	-	~ 8
V.Krakauskaitės II klasei	-	~ 9

Kaip matome, iš E.Veličkos parengtų muzikos vadovėlių klausomasi nemažai kūrinių. Rokiški pradinėse mokyklose I-oje klasėje ~ 12 kūrinių, II-oje klasėje ~ 14, III - oje ~ 17 ir IV – oje ~ 23 kūrinius.

Kupiškyje kiek mažiau, I-oje klasėje ~ 10, II – oje apie 12, III – oje apie 18, IV – oje ~ 18 kūrinių. Kupiškio miesto pedagogai naudoja ne tik E.Veličkos, bet ir V.Krakauskaitės parengtus audio įrašus I – II klasėms. I – oje klasėje klausomasi apie 8, II – oje apie 9 kūrinius.

Mus domino kiek ir iš kokių autorių vadovėlių solfedžiuojama dainelių bei pratimų.

Solfedžiavimui skirtų pratimų, dainelių vidurkis per mokslo metus

Vadovėliai	Rokiškio miestas		Kupiškio miestas	
	Respondentų skaičius	Solfedžiuojamų pratimų, dainelių skaičius	Respondentų skaičius	Solfedžiuojamų pratimų, dainelių skaičius
E.Veličkos I klasei	19 (90%)	~ 5	16 (84%)	~ 6
V.Krakauskaitės I klasei	1 (5%)	~ 6	3 (16%)	~ 5
E.Veličkos II klasei	18 (90%)	~ 6	16 (84%)	~ 8
V.Krakauskaitės II klasei	2 (10%)	~ 7	3 (16%)	~ 5
E.Veličkos III klasei	19 (95%)	~ 6	16 (84%)	~ 9
V.Krakauskaitės III klasei	1 (5%)	~ 7	3 (16%)	~ 6
E.Veličkos IV klasei	18 (90%)	~ 6	16 (84%)	~ 9
V.Krakauskaitės IV klasei	2 (10%)	~ 7	3 (16%)	~ 7

Iš 5 lentelės matyti, kad beveik visi mokytojai Rokiškio mieste (90%) solfedžiavimo užduotis renkasi iš E.Veličkos vadovėlio. Iš minėto autoriaus vadovėlio I klasei solfedžiuojama vidutiniškai apie 5 daineles per mokslo metus, iš V.Krakauskaitės – 6. Analogiškai II klasei E.Veličkos ~ 6, V.Krakauskaitės ~ 7. III klasei iš E.Veličkos ~ 6 užduotis, V.Krakauskaitės ~ 7. Ir IV klasei E.Veličkos ~ 6, V.Krakauskaitės ~ 7 užduotis.

Dauguma Kupiškio miesto mokytojų – 16 (84%) solfedžiavimui taip pat renkasi E.Veličkos vadovėlius. I klasei solfedžiuojama apytiksliai 6, II klasei ~ 8, III ir IV klasei ~ 9 pratimus, daineles. Iš V.Krakauskaitės parengtų muzikos vadovėlių I ir II klasei solfedžiuojama ~ 5, III klasei ~ 6, IV klasei – apie 7 daineles, pratimus.

Respondentų prašėme įvardinti kiek ir iš kurių autorių vadovėlių groja dainų, pjesių, pratimų.

Grojimui skirtų pjesių per mokslo metus vidurkis

Vadovėliai	Rokiškio miestas		Kupiškio miestas	
	Respondentų skaičius	Grojimui skirtų dainų, pjesių, pratimų skaičius	Respondentų skaičius	Grojimui skirtų dainų, pjesių, pratimų skaičius
E.Veličkos I klasei	19 (95%)	~ 6	17 (89%)	~ 6
V.Krakauskaitės I klasei	1 (5%)	0	2 (11%)	~ 4
E.Veličkos II klasei	19 (95%)	~ 6	17 (89%)	~ 8
V.Krakauskaitės II klasei	1 (5%)	0	2 (11%)	~ 4
E.Veličkos III klasei	17 (85%)	~ 5	17 (89%)	~ 8
V.Krakauskaitės III klasei	3 (15%)	~ 7	2 (11%)	~ 6
E.Veličkos IV klasei	18 (90%)	~ 7	17 (89%)	~ 8
V.Krakauskaitės IV klasei	2 (10%)	~ 7	2 (11%)	~ 5

Daugiausia pedagogų Rokiškio mieste (~ 91%) muzikavimui renkami E.Veličkos vadovėlius. Ir tik nedidelė dalis (9%) - V.Krakauskaitės. Iš E.Veličkos vadovėlių I-II klasei grojama vidutiniškai po 6 užduotis, III klasei ~ 5, V.Krakauskaitės ~ 7 užduotis, E.Veličkos ir V.Krakauskaitės IV klasei ~ 7 užduotis.

Didžioji dalis Kupiškio miesto mokytojų (~ 89%) taip pat renkami E.Veličkos vadovėlius. Iš minėto autoriaus vadovėlio I klasei vidutiniškai grojama 6 užduotys, II, III, IV klasei ~ 8 užduotis. Atitinkamai ir V.Krakauskaitės vadovėlių I, II klasei ~ 4 užduotis, III – apie 6, IV klasei – apie 5 užduotis.

Respondentų prašėme nurodyti ir ritmo pratimų skaičių.

Ritmo pratybų, atliekamų per mokslo metus, vidurkis

Vadovėliai	Respon- dentų skaičius	Ritmo pratimų skaičius	Respon- dentų skaičius	Ritmo pratimų skaičius
E.Veličkos I klasei	19 (95%)	~ 9	17 (89%)	~ 7
V.Krakauskaitės I klasei	1 (5%)	~ 7	2 (11%)	~ 6
E.Veličkos II klasei	18 (90%)	~ 10	17 (89%)	~ 7
V.Krakauskaitės II klasei	2 (10%)	~ 9	2 (11%)	~ 8
E.Veličkos III klasei	17 (85%)	~ 14	17 (89%)	~ 7
V.Krakauskaitės III klasei	3 (15%)	~ 11	2 (11%)	~ 10
E.Veličkos IV klasei	18 (90%)	~ 16	17 (89%)	~ 8
V.Krakauskaitės IV klasei	2 (10%)	~ 13	2 (11%)	~ 11

Iš lentelės matyti, kad ritmo užduotis tiriamieji (~ 90%) renkasi iš E.Veličkos vadovėlių ir atlieka jų kiek daugiau negu iš E.Krakauskaitės vadovėlių. Rokiškio miesto pedagogai iš E.Veličkos I klasei ritmuoja ~ 9 užduotis, E.Krakauskaitės ~ 7, E.Veličkos II klasei ~ 10, V.Krakauskaitės ~ 9 užduotis, E.Veličkos III klasei ~ 17, V.Krakauskaitės ~ 11, E.Veličkos IV klasei ~ 16, V.Krakauskaitės ~ 13 užduočių.

Kupiškio miesto mokytojai iš E.Veličkos vadovėlio I, II, III klasei vidutiniškai ritmuoja po 7 užduotis, IV klasei ~ 8 užduotis. Iš V.Krakauskaitės vadovėlio I klasei ~ 6, II klasei ~ 8 užduotis, III klasei – apie 10, IV klasei vidutiniškai ~ 11 užduočių.

Mums buvo svarbi ir pedagogų nuomonė apie E.Veličkos ir V.Krakauskaitės muzikos mokymo metodines knygas.

8 lentelė

Respondentų nuomonė apie muzikos mokymo knygas

	Rokiškio miestas		Kupiškio miestas	
	E.Veličkos metodinės knygos	V.Krakauskaitės metodinės knygos	E.Veličkos metodinės knygos	V.Krakauskaitės metodinės knygos
Naudingos	14 (70%)	3 (16%)	16 (84%)	10 (52%)
Labai reikalingos	4 (20%)	0	3 (16%)	8 (42%)
Nesinaudoja	2 (10%)	1 (5%)	0	1 (5%)

Daugiausia pedagogų Rokiškio mieste (14, 70%) mano, jog E.Veličkos metodinės knygos yra naudingos, 4 respondentai (20%) teigia, jog E.Veličkos metodinės knygos labai reikalingos, E.Veličkos metodinėmis knygomis visai nesinaudoja 2 (10%) respondentai. 3 (16%) pedagogų nuomone, V.Krakauskaitės metodinės knygos yra naudingos, 1 (5%) tiriamųjų teigia, jog visai nesinaudoja jomis. Nė vienas mokytojas nemano, jog V.Krakauskaitės metodinės knygos yra labai reikalingos.

Kupiškio miesto pedagogų nuomone, E.Veličkos metodinės knygos yra naudingos (16, 84%), 3 (16%) mokytojai mano, jog jos labai reikalingos, nėra nė vieno respondento, nesinaudojančio minėto autorius metodine knyga. V.Krakauskaitės metodinių knygų naudingumu neabejoja 10 (52%) Kupiškio miesto mokytojų, 8 (42%) respondentai mano, kad jos labai reikalingos, 1 (5%) tiriamasis teigia nesinaudojantis minėtos autorės metodine knyga.

Apibendrinus tyrimo rezultatus, galima teigti, jog Rokiškio ir Kupiškio miesto mokytojai (~85%) daugiausia naudojami E.Veličkos parengtais vadovėliais. Juos vertina gerai (8 balai). V.Krakauskaitės vadovėlius Rokiškio miesto mokytojai vertina gerai (8 balai), Kupiškio miesto mokytojai 7 balais, tačiau juos naudoja tik ~15 % tiriamųjų. Didelė dalis mokytojų (~75%) naudoja tik dalį medžiagos, pateiktos vadovėliuose. Pirmenybę pamokose Rokiškio miesto pedagogai teikia dainavimui ir grojimui, Kupiškio mieste – dainavimui, grojimui, ritmikais, muzikos klausymuisi. Beveik visi respondentai naudoja E.Veličkos parengtus audio įrašus muzikos klausymuisi, ir tik nedidelė dalis Kupiškio miesto mokytojų 5(16%) naudoja V.Krakauskaitės parengtus audio įrašus I, II klasėms. Solfedžiuoja, ritmuoja (~85%) taip pat iš minėto autoriaus vadovėlių. Apie 90% tiriamųjų naudoja medžiagą muzikavimui iš E.Veličkos vadovėlių. Tačiau daineles renkasi iš abiejų autorių vadovėlių.

IŠVADOS

1. Muzikos vadovėlis, kaip bendrojo lavinimo pradinės mokyklos mokymo priemonė, turi atitikti Bendrąsias programas ir Išsilavinimo standartus, būti patogus, neperkrautas mokomąja medžiaga, temos išdėstytos aiškiai ir suprantamai, kalba atitikti mokinių psichologines suvokimo galimybes. Dabar mokyklose naudojami V.Krakauskaitės ir E.Veličkos vadovėliai didele dalimi tiems reikalavimams atitinka.
2. Palyginus vadovėliuose išdėstytą medžiagą kiekybiniu požiūriu, galima konstatuoti, kad E.Veličkos ir V.Krakauskaitės I-IV klasių muzikos vadovėliuose žodiniai tekstai – aiškūs, logiški, atitinkantys taisyklingos kalbos reikalavimus. Kalbos stilius bei sudėtingumas atitinka jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų ypatumus. Vadovėliuose aiškiai pateikiami muzikiniai terminai bei sąvokos. Abiejų autorių muzikos vadovėliuose pateikta medžiaga paremta aiškiais didaktiniais principais, remiasi ankstesnėse klasėse įgyta patirtimi bei žiniomis, turi aiškią loginę sistemą. E.Veličkos vadovėlių gale yra pateikiami metodiniai patarimai mokytojams, tėvams. Tačiau minėtų autorių vadovėliuose per mažai pramoginių, populiarių dainų. E.Veličkos IV klasės vadovėlis yra per sunkus, nes daug dėmesio skiriama muzikos teorijai. V.Krakauskaitės vadovėliuose mokytį groti dūdele būtų galima jau nuo I klasės.
3. Apibendrinus anketinę Rokiškio ir Kupiškio miestų pradinių klasių bei muzikos mokytojų apklausą, darytina išvada, jog dauguma mokytojų naudoja E.Veličkos parengtus vadovėlius. E.Veličkos vadovėlius vertina gerai (8 balais). V. Krakauskaitės Rokiškio miesto pedagogai vertina 8 balais, Kupiškio - 7. Didelė dalis mokytojų naudoja tik dalį medžiagos, pateiktos vadovėliuose. Pirmenybę pamokose teikia dainavimui ir grojimui. Daineles renkasi iš abiejų autorių vadovėlių. Beveik visi respondentai naudoja E.Veličkos parengtus audio įrašus muzikos klausymuisi, medžiagą muzikavimui. Dauguma solfedžiuoja ir ritmuoja iš minėto autoriaus vadovėlių.

PRIEDAI

